

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ-ΔΗΜΕΥΣΗ-ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ
[ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ]

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ
Π.Μ.Σ: ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΜΑΘΗΜΑ: ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2023-2024
ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: Α.ΔΗΜΑΚΗΣ, Α.ΤΖΑΝΝΕΤΗΣ

ΜΠΡΕΛΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

A.M: 7340162301017

Αθήνα, Ιανουάριος 2024

Περιεχόμενα

1^ο Κεφάλαιο	3
Έννοια, Νομική Φύση και Σκοπός της Κατάσχεσης στην ποινική διαδικασία.....	3
Α. Η ελλειπτική ρύθμιση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.....	3
Β. Η Νομική Φύση της Κατάσχεσης.....	4
Γ. Ο Σκοπός της Κατάσχεσης- Συσχετισμός με το θεσμό της Δήμευσης.....	6
2ο Κεφάλαιο	7
Το αντικείμενο της Κατάσχεσης.....	7
3ο Κεφάλαιο	21
Διαδικαστικά Ζητήματα επιβολής της Κατάσχεσης.....	21
Α. Χρονικό σημείο επιβολής της κατάσχεσης.....	21
Β. Διαδικαστικά ζητήματα λήψης αντιγράφων και φύλαξης των κατασχεθέντων (267-268 ΚΠΔ).....	23
4^ο Κεφάλαιο	24
Η άρση της Κατάσχεσης.....	24
Α. Η δυνατότητα άρσης της κατάσχεσης από το Δικαστικό Συμβούλιο κατά την 269 παρ. 3 ΚΠΔ.....	24
Β. Αρμοδιότητα του δικαστικού συμβουλίου για την τύχη των κατασχεθέντων όταν αποφάινεται οριστικά για την ποινική δίωξη κατά ΚΠΔ 311 παρ.2.....	29
Γ. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της ουσίας για την τύχη των κατασχεθέντων όταν αποφάινεται για την ουσία της υπόθεσης ΚΠΔ 372.....	29
5ο Κεφάλαιο	30
Ένδικα Μέσα κατά των διατάξεων που αφορούν την τύχη των κατασχεθέντων-Προστασία του τρίτου.....	30
Α. Άσκηση Έφεσης από μέρος του τρίτου.....	30
Β. Άσκηση Αναίρεσης από μέρος του τρίτου.....	34
Γ. Η δυνατότητα αποζημίωσης κατά το άρθρο 544ΚΠΔ.....	36
6^ο Κεφάλαιο	38
Κατάσχεση και Θεμελιώδη Δικαιώματα.....	38
Α. Κατάσχεση και Δικαίωμα Ιδιοκτησίας.....	38
Β. Η κατάσχεση και το τεκμήριο αθωότητας.....	41
7^ο Κεφάλαιο	41
Η κατάσχεση στο νόμο περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες..	41
Καταληκτικές σκέψεις- Συμπεράσματα	45
Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία	46

1^ο Κεφάλαιο

Έννοια, Νομική Φύση και Σκοπός της Κατάσχεσης στην ποινική διαδικασία.

Α. Η ελλειπτική ρύθμιση στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Η κατάσχεση αποτελεί προπάντων ένα θεμελιώδους σημασίας δικονομικό μέτρο που αξιοποιείται στο πλαίσιο των περισσότερων ποινικών υποθέσεων ανεξάρτητα από τη φύση και το είδος τους. Η ρύθμισή της σε εθνικό επίπεδο εντοπίζεται στο πλαίσιο των άρθρων 260 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ως επί το πλείστον παρουσιάζεται ελλειπτική, αποσπασματική και γενικώς απαρχαιωμένη¹. Το χαρακτηριστικό αυτό επιρρωνύεται από το γεγονός ότι σε καμία διάταξη δεν υφίσταται ορισμός και αυτοτελής ρύθμιση των προϋποθέσεων επιβολής του συγκεκριμένου δικονομικού μέτρου, των διαδικαστικών ρυθμίσεων και της χρονικής διάρκειάς του.² Άξιο απορίας, βέβαια είναι γιατί ο νομοθέτης, εξακολουθεί³ να επιλέγει συνειδητά, την αποστεωμένη ρύθμιση του μέτρου αυτού, το οποίο απαντάται συνεχώς στην ποινική πράξη.

Ο ορισμός της κατάσχεσης επιχειρήθηκε κυρίως από μέρους της θεωρίας. Οι αρχικοί ορισμοί των θεωρητικών, υπογράμμιζαν περισσότερο την αφαίρεση της υλικής εξουσίας του πράγματος από τον κάτοχο. Συγκεκριμένα, η κατάσχεση οριζόταν ως η «ανακριτική πράξη, με την οποία αφαιρούνται από την κατοχή ορισμένου προσώπου, αντικείμενα ή έγγραφα που σχετίζονται με ορισμένο έγκλημα.»⁴. Ωστόσο, πληρέστερος κρίνεται ο ορισμός που προσδιορίζει την τελευταία ως την «παρά τη θέληση του δικαιούχου νομική δέσμευση που λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο και για τις ανάγκες της ποινικής διαδικασίας, με την οποία δέσμευση το πράγμα τίθεται υπό την δεοντολογική-όχι κατ' ανάγκην και υλική- εξουσίαση της Αρχής, με τρόπο που συνεπάγεται την προσωρινή θέση του σε κατάσταση νομικής αδράνειας»⁵. Παρά το ότι ο συγκεκριμένος ορισμός κρίνεται πιο δόκιμος και ανταποκρίνεται περισσότερο στην έννοια του εξεταζόμενου μέτρου, δέον όπως παρατηρηθεί ότι είναι αρκετά «στενός», υπό την έννοια ότι περιορίζεται στην δέσμευση κινητών πραγμάτων. Ωστόσο, οι δυνατότητες κατάσχεσης είναι με το ισχύον καθεστώς, ιδιαίτερα διευρυμένες καθώς αφορούν εκτός από υλικά αντικείμενα, άυλα αγαθά⁶ ακόμα και ακίνητα, όπως και κάθε είδους περιουσιακής φύσης δικαιώματα ή κάθε

---

¹ Συμεωνίδη Δ, «Κατασχέσεις στην ποινική διαδικασία και προστασία των ατομικών δικαιωμάτων- Από τον ΚΠΔ στο σύγχρονο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο», 2010, σ. 39 υποσημ. 42.

² Τσόλια Γ. «Η κατάσχεση και η δήμευση αντικειμένων σε βάρος τρίτων προσώπων και η αντισυνταγματικότητα αυτών», ΠοινΔικ2004, σ. 1012 επ.

³ Και υπό την ισχύ του 4855/2021.

⁴ Καρρά Α. «Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο», 2019, σ. 478.

⁵ Μανωλεδάκη Ι. «Εγκλήματα κατά της Πολιτειακής εξουσίας», 1994, σελ. 249 επ.

⁶ Λ.χ. ΚΠΔ 265 για την κατάσχεση ψηφιακών δεδομένων.

άλλο περιουσιακό στοιχείο, είτε επειδή είναι χρήσιμη η αποδεικτική αξιοποίησή τους, είτε προκειμένου να εξασφαλισθεί η μελλοντική δήμευση των αντικειμένων αυτών.⁷

Η «ευρύτητα» με την οποία αντιμετωπίζεται η κατάσχεση αποτυπώνεται και σε διεθνή νομοθετικά κείμενα. Άξιο σημείωσης είναι βέβαια ότι οι όροι κατάσχεση, δέσμευση και πάγωμα εναλλάσσονται⁸, με κοινό σημείο αναφοράς ότι η κατάσχεση συνιστά ένα συνιστά ένα μέτρο δικονομικής δέσμευσης.

Ήδη από την Απόφαση- Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ, ως απόφαση δέσμευσης (Άρθρο 2 περ. γ) νοείται «κάθε μέτρο, που λαμβάνει αρμόδια δικαστική αρχή του κράτους έκδοσης προκειμένου να εμποδίσει προσωρινά κάθε πράξη καταστροφής, μετατροπής, διάθεσης ή μετακίνησης περιουσιακού στοιχείου ή η προσωρινή ανάληψη της φύλαξης ή του ελέγχου περιουσιακού στοιχείου». Στις υπό δ) και ε) περιπτώσεις του ίδιου άρθρου διευκρινίζεται ότι «στα «περιουσιακά στοιχεία» περιλαμβάνεται κάθε είδους περιουσιακό στοιχείο, ασχέτως αν είναι υλικό ή άυλο, κινητό ή ακίνητο, καθώς και νόμιμοι τίτλοι ή έγγραφα που αποδεικνύουν τίτλο ή συμφέρον επ' αυτού, το οποίο, σύμφωνα με την αρμόδια δικαστική αρχή του κράτους έκδοσης: αποτελεί το προϊόν αδικήματος αναφερόμενου στο άρθρο 3 ή ισοδυναμεί, εν όλω ή εν μέρει, με την αξία του προϊόντος αυτού, ή- αποτελεί το μέσο ή το αντικείμενο του αδικήματος αυτού» ενώ ως «αποδεικτικά στοιχεία» νοούνται αντικείμενα, έγγραφα ή δεδομένα τα οποία θα μπορούσαν να προσκομισθούν ως αποδεικτικά στοιχεία σε ποινική διαδικασία σε σχέση με αδίκημα αναφερόμενο στο άρθρο 3.». Εν συνεχεία, στο πλαίσιο της Οδηγίας 2014/42/ΕΕ και ειδικότερα στο άρθρο 2 περ. 5 αυτής, η κατάσχεση αποτυπώνεται στην έννοια της «δέσμευσης» και ορίζεται ως η προσωρινή απαγόρευση της μεταβίβασης, καταστροφής, μετατροπής, διάθεσης ή μετακίνησης περιουσιακού στοιχείου ή η προσωρινή ανάληψη της φύλαξης ή του ελέγχου περιουσιακού στοιχείου. Περαιτέρω, στον Κανονισμό (ΕΕ) 2018/1805, αναφορικά με την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης και συγκεκριμένα στο άρθρο 2 περ. 1 αυτού και πάλι στο πλαίσιο του όρου «δέσμευσης», νοείται ως η απόφαση που εκδίδεται ή επικυρώνεται από αρχή έκδοσης για την αποτροπή της καταστροφής, μετατροπής, μετακίνησης, μεταφοράς ή διάθεσης περιουσιακών στοιχείων, με σκοπό τη δήμευσή τους.⁹

B. Η Νομική Φύση της Κατάσχεσης

Βασικό εργαλείο προκειμένου να αντιληφθεί κανείς την λειτουργία και τον σκοπό ενός θεσμού είναι προπάντων η διασάφηση της νομικής φύσης του.

⁷ ΣυμβΠλημΘες 1580/1985 ΑρχΝομ 1986 σ. 94, Γνωμ. ΕισΑΠ 9/2001, ΠοινΔικ 2002, σ. 147

⁸ Συμεωνίδη Δ., ό.π σ. 49-50.

⁹ Παρόμοιοι ορισμοί έχουν διατυπωθεί στη Σύμβαση της Βαρσοβίας της 16^{ης} Μαΐου του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο πλαίσιο της Σύμβασης της Βιέννης του 1988, στη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Προπάντων πρέπει να διευκρινιστεί ότι η κατάσχεση στο πλαίσιο της ποινικής δίκης αποτελεί μέτρο αποκλειστικά δικονομικού χαρακτήρα και εξυπηρετεί αποκλειστικά δικονομικούς σκοπούς. Σε καμία περίπτωση, δεν συνιστά ποινική κύρωση ή μηχανισμός προκαταβολικής τιμώρησης καθώς κάτι τέτοιο θα έπληττε ανεπανόρθωτα το τεκμήριο αθωότητας. Η κατάσχεση πρέπει να υπηρετεί με τρόπο αποτελεσματικό και δραστικό για την ανεύρεση της αλήθειας ως επί το πλείστον αποδεικτικούς και εξασφαλιστικούς σκοπούς.¹⁰

Ειδικότερα, με βάση την συστηματική ένταξη των διατάξεων που την αφορούν στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η κατάσχεση αποτελεί κλασική γενική ανακριτική πράξη¹¹ και επιβάλλεται αδιακρίτως σε όλα τα είδη ποινικών υποθέσεων, εντάσσεται κατά κανόνα στο στάδιο της προδικασίας, διαμορφώνει το περιεχόμενο της ποινικής διαδικασίας και ως εκ τούτου εξυπηρετεί τους σκοπούς της¹².

Έτερο χαρακτηριστικό της κατάσχεσης με βάση τους σκοπούς της, είναι ο επαχθής και καταναγκαστικός χαρακτήρας της. Πράγματι, μέσω της κατάσχεσης, η κρατική παρέμβαση είναι ιδιαίτερος έντονη και πολλές φορές δρα σε βάρος των θεμελιωδών και συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, κυρίως σε βάρος της ιδιοκτησίας και της περιουσίας.¹³ Εξ αυτού του λόγου, αποτελεί μέτρο δικονομικού καταναγκασμού¹⁴ προκειμένου να εξασφαλίζονται οι σκοποί της ποινικής δίκης.¹⁵ Ως διαδικαστική πράξη επιτελεί διπλή λειτουργία καθώς αφενός συμβάλλει στην προώθηση της ποινικής διαδικασίας και αφετέρου συνιστά προσβολή συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των πολιτών.¹⁶ Εξαιτίας του χαρακτήρα της αυτού, πρέπει να έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και προσωρινότητα.¹⁷

Πέρα του επαχθούς χαρακτήρα της, ως μέτρο δικονομικού καταναγκασμού επιβάλλεται καταναγκαστικά, χωρίς να εξαρτάται από τη βούληση του καθ' ου η επιβολή της. Διακρίνεται, επομένως, από την περίπτωση της εκούσιας παράδοσης του πράγματος καθόσον η

---

¹⁰ Συμεωνίδη Δ., ό.π σ. 59.

¹¹ Ως ανακριτική πράξη ορίζεται «κάθε ενέργεια της ανακριτικής αρχής, η οποία διεξάγεται για τη βεβαίωση τέλεσης εγκλήματος, την ανακάλυψη των δραστών, την εξασφάλιση αποδεικτικών στοιχείων, τη βεβαίωση ή την αποκατάσταση της επελθούσας από το έγκλημα ζημίας και τη διασφάλιση της πορείας της ποινικής δίκης» σε Λίβο Ν. «Η δικονομική αξιολόγηση τυχαίων ευρημάτων», ΠοινΧρ. 1998 σ. 959 και ΑΠ 1046/2006, σε ΠοινΔικ 2006 σ. 1361, στην οποία αποτυπώνεται ο χαρακτήρας της κατάσχεσης ως ανακριτικής πράξης.

¹² Συμεωνίδη Δ., ό.π., 64

¹³ Ανάλογα με το αντικείμενό της, περιορίζει μία σειρά δικαιωμάτων όπως η ελευθερία του τύπου, το απόρρητο των επιστολών. Συμεωνίδη Δ. ό.π. σ. 65.

¹⁴ Δαλακούρας Θ., «Τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού: Μια συστηματική θεώρησή τους υπό το πρίσμα των θεμελιωδών αρχών της ποινικής δικονομίας, σε: Τιμ. Τόμο Δ. Σπινέλλη (Επιμέλεια: Ν. Κουράκη) τομ. Α', 2001, σ. 293 επ.

¹⁵ Πέρα των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού που αποτελούν μέτρα στερητικά της ελευθερίας όπως λ.χ. σύλληψη, προσωρινή κράτηση, εγκλεισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα κ.ο.κ, μέτρα δικονομικού καταναγκασμού που περιορίζουν θεμελιώδη δικαιώματα, συνιστούν και τα

¹⁶ Συμεωνίδη Δ. ό.π. σ. 65.

¹⁷ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.67

συγκεκριμένη λαμβάνει χώρα με την συναίνεση του ιδιοκτήτη, αφαιρώντας από αυτήν την έννοια της δικονομικής δέσμευσης. Αντιθέτως, η επιβολή της κατάσχεσης γίνεται καταναγκαστικά, λόγω της συσχέτισης ενός αντικειμένου με ορισμένη αξιόποινη συμπεριφορά.¹⁸

Η κατάσχεση ως γενική ανακριτική πράξη, διασταυρώνεται με το θεσμό των ερευνών καθώς πολλές φορές, ο ίδιος ο σκοπός των ερευνών, συνίσταται στην επιβολή κατάσχεσης.¹⁹ Άλλωστε, η αλληλεξάρτηση των δύο θεσμών, αναφαίνεται και από το γεγονός ότι τυχόν ακυρότητα της διαδικασίας της έρευνας επηρεάζει άμεσα και την επακολουθούσα κατάσχεση²⁰. Χαρακτηριστική είναι η προβλεπόμενη στη διάταξη 258 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία «*Τα πράγματα που βρέθηκαν (σ.σ. σε μία έρευνα) και σχετίζονται με τον ανακριτικό σκοπό της έρευνας, κατάσχονται και υποβάλλονται σε μεσεγγύηση με την τήρηση των άρθρων 259 και 267-268.*»

Γ. Ο Σκοπός της Κατάσχεσης- Συσχετισμός με το θεσμό της Δήμευσης.

Όπως προαναφέρθηκε, η κατάσχεση αποτελεί γενική ανακριτική πράξη και ως τέτοια ο σκοπός της, όπως και ο σκοπός κάθε ανακριτικής πράξης είναι η ανεύρεση και διατήρηση των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων για να βεβαιωθεί η τέλεση ενός εγκλήματος. Ως δικονομικό μέτρο αποσκοπεί στην ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας, μέσω της συλλογής του αναγκαίου ανακριτικού υλικού για την ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας.²¹

Υπάρχουν, όμως, περιπτώσεις στις οποίες η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας και η αναζήτηση και διατήρηση του αποδεικτικού υλικού δεν είναι ο καταρχήν ο σκοπός επιβολής του δικονομικού αυτού μέτρου. Πρόκειται για τις περιπτώσεις εκείνες, που η κατάσχεση επιβάλλεται ως προστάδιο της επικείμενης δήμευσης του πράγματος αποσκοπώντας αποκλειστικά στην εξασφάλισή της²². Συνδυαστικά με τον διφυή χαρακτήρα της δήμευσης ως παρεπόμενη ποινή και ως μέτρο ασφαλείας, η κατάσχεση επιτελεί και εκείνη διπλή λειτουργία. Συγκεκριμένα, όταν η δήμευση επιβάλλεται ως παρεπόμενη ποινή η κατάσχεση επιτελεί εξασφαλιστική λειτουργία ενώ όταν η πρώτη επιβάλλεται ως μέτρο ασφαλείας, η κατάσχεση επιτελεί εγκληματοπροληπτική λειτουργία.²³

Ειδικότερα, η κατάσχεση με σκοπό την εξασφάλιση της δήμευσης αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί εξαιρετικά συνηθισμένη πρακτική στην ποινική διαδικασία. Ωστόσο, η κατάσχεση

¹⁸ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.69-70

¹⁹ Τριανταφύλλου Γ., «Η ρύθμιση και η λειτουργία των ερευνών κατά τον ΚΠΔ», 1993 σ.232 επ.

²⁰ Τούτο δε προκύπτει και από την ΚΠΔ 176 παρ. 2 όπου ειδικότερα ορίζεται ότι «Η ακυρότητα μιας πράξης καθιστά άκυρες και τις εξαρτημένες από αυτήν μεταγενέστερες πράξεις της ποινικής διαδικασίας»

²¹ Καρρά Α, ό.π., σ. 21 επ.

²² Τσόλια Γ., ό.π., σ. 1012

²³ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.76-77.

των δημευτών δεν αποτελεί αναγκαία προδικασία για τη δήμευσή τους και σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι η κατάσχεση επιβάλλεται μόνο στις περιπτώσεις των δημευτών αντικειμένων. Το γεγονός ότι η κατάσχεση εξυπηρετεί τους σκοπούς της δήμευσης και κατά τούτο υφίσταται αλληλεξάρτηση ανάμεσα στους δύο αυτούς θεσμούς, δεν σημαίνει ότι η ο ένας είναι *conditio sine qua non* για την εφαρμογή του άλλου.²⁴

Ως εκ τούτου, οι δύο θεσμοί εμφανίζουν αυτοτέλεια ενόψει και της διαφορετικής νομικής φύσης τους. Αφενός, όπως εκτέθηκε και ανωτέρω η νομική φύση της κατάσχεσης είναι αμιγώς δικονομική αφετέρου η δήμευση από τη φύση της υπηρετεί τους σκοπούς του ουσιαστικού ποινικού δικαίου²⁵ και ενσωματώνει δικαιοδοτική κρίση που αφορά στην οριστική τύχη του πράγματος²⁶. Ενόψει της αυτοτέλειας και των διαφορετικών σκοπών που υπηρετούν οι δύο θεσμοί, σε καμία περίπτωση η τυχόν άρση της κατάσχεσης δεν αποτελεί πρόκριμα για την οριστική κρίση του Δικαστηρίου ως προς το ζήτημα της δήμευσης.²⁷ Αυτή η θέση επιβεβαιώνεται και από τον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ιδίως από το άρθρο 269 παρ. 3 *in fine* όπου συγκεκριμένα προβλέπεται «[...] Το ενδεχόμενο της δήμευσης των πραγμάτων που κατασχέθηκαν **δεν εμποδίζει την αλλαγή του προσώπου του φύλακα ούτε την άρση της κατάσχεσης από το δικαστικό συμβούλιο**»²⁸ θέτοντας ως μοναδική προϋπόθεση να μην δημιουργηθούν δυσχέρειες στην εξακρίβωση της αλήθειας.

2ο Κεφάλαιο

Το αντικείμενο της Κατάσχεσης.

Η κατάσχεση για αποδεικτικούς λόγους περιλαμβάνει έναν ευρύ κύκλο αντικειμένων, τα οποία το έγκλημα αφορά και εξειδικεύεται κάθε φορά ανάλογα με την εγκληματική πράξη. Ο καθορισμός τους, δεν μπορεί να λάβει χώρα εκ των προτέρων αλλά *in concreto* κάθε φορά²⁹. Ως γενικός κανόνας θα μπορούσε να διατυπωθεί ότι τα υπό κατάσχεση στοιχεία πρέπει

---

²⁴ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ. 93.

²⁵ Γι αυτό και προβλέπεται στο άρθρο 76 του Ποινικού Κώδικα.

²⁶ Συμεωνίδη Δ., ό.π. σ. 90

²⁷ Συμεωνίδη Δ., ό.π. σ. 93

²⁸ Το τελευταίο εδάφιο προστέθηκε με τον ν. 4871/2021.

²⁹ Καρρά Α, ό.π., σ. 498 επ.

οποσδήποτε να σχετίζονται με το έγκλημα. Γενικώς, όπως προαναφέρθηκε διακρίνονται στα πειστήρια του εγκλήματος³⁰ και σε αυτά που στο μέλλον θα κριθούν ως δημευτά.

Συσχετιζόμενα με την εγκληματική πράξη, αποτελούν σε κάθε περίπτωση τα προϊόντα του εγκλήματος (producta sceleris) ή τα υποκατάστατά τους³¹, στα μέσα τέλεσης του εγκλήματος (instrumenta sceleris)³² και τα αντικείμενα που είναι επικίνδυνα για τη δημόσια τάξη ή σε κάθε περίπτωση τα αντικείμενα που απαγορεύεται εκ του νόμου η κατοχή ή διακίνησή τους για λόγους δημοσίας τάξης (76 παρ. 2 ΠΚ) τα οποία είναι δημευτά υπό τη μορφή του μέτρου ασφαλείας.³³

Σημειωτέον ότι την συσχέτιση ενός υπό κατάσχεση αντικειμένου με το έγκλημα θα επιχειρήσουν οι προανακριτικοί υπάλληλοι οι οποίοι θα κληθούν να διερευνήσουν την υπόθεση.

Όπως προαναφέρθηκε, ο εκ των προτέρων καθορισμός των υπό κατάσχεση αντικειμένων, δεν είναι εφικτός. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας³⁴ περιλαμβάνει μόνο γενικές απαγορεύσεις και μόνο συγκεκριμένες κατηγορίες στοιχείων, που υπόκεινται σε κατάσχεση, προβλέποντας μόνο για τις συγκεκριμένες αυτές κατηγορίες ειδικότερες διαδικαστικές ρυθμίσεις. Αυτονόητο είναι, σε συνέχεια όσων αναλύθηκαν ανωτέρω, ότι η απαρίθμηση που περιλαμβάνεται στα άρθρα 260 επ. δεν είναι περιοριστική και αποκλειστική, καθώς δύναται να κατασχεθεί οποιοδήποτε άλλο αντικείμενο ή στοιχείο κρίνεται απαραίτητο, τόσο για την διερεύνηση του εγκλήματος όσο και για τον εντοπισμό των προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ορίζονται εγγύτερα τα εξής:

Αρχικά, σύμφωνα με την ΚΠΔ 260, τα πρόσωπα που αναφέρονται στην ΚΠΔ 251 ήτοι ο ανακριτής και οι ανακριτικοί υπάλληλοι, μπορούν να κατάσχουν τίτλους αξιών, στις τράπεζες ή σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα δημόσια ή ιδιωτικά, που έχουν κατατεθεί σε τραπεζικό λογαριασμό, ή αντικείμενα τα οποία βρίσκονται σε τραπεζικές θυρίδες, είτε ανήκουν στον καθ' ου η κατάσχεση, είτε σε τρίτον με την αυτονόητη προϋπόθεση να σχετίζονται με το έγκλημα. Παρατηρούμε από την απλή ανάγνωση του άρθρου 260, ότι περιέχεται μία επιφύλαξη περι

³⁰ Σύμφωνα με την ΚΠΔ 280, η οποία αφορά στην κατάσχεση πειστηρίων «Όλα τα έγγραφα και τα άλλα αντικείμενα που βρέθηκαν σε αυτόν που έχει συλληφθεί και έχουν σχέση με το έγκλημα κατάσχονται και παραδίδονται με αυτόν και την σχετική έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα ή ανακριτή»

³¹ Χρήματα που αποκτώνται από τις εγκληματικές πράξεις, αλλά και η ίδια η νομιμοποίηση εσόδων όπως ορίζεται στις σχετικές διατάξεις για το ξέπλυμα χρήματος. Βλ. άρθρο 40, ν.4557/2018

³² Ενδεικτικά αναφέρονται το όπλο, το δηλητήριο, τα διαρρηκτικά εργαλεία, τα ηλεκτρονικά μηχανήματα αναπαραγωγής πλαστών βιντεοκασετών ή του παράνομου ραδιοφωνικού σταθμού, το αυτοκίνητο που χρησιμοποιήθηκε για τη διάπραξη κλοπής. (Βλ. και ΣυμβΕφΘρακ 43/1990, Υπεράσπιση 1991, σ.857, ΣυμβΕφΘες 612/1995, Αρμενόπουλος 1995, σ. 1209, ΣυμβΕφΘες365/1993, Υπεράσπιση 1993, σ.1137)

³³ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ. 59

³⁴ Παρουσιάζοντας για ακόμη μία φορά αποσπασματικές και διάσπαρτες ρυθμίσεις.

«αντίθετων ειδικών διατάξεων».³⁵ Τούτο ισχύει διότι λόγω της πολυνομία σχετικά με το ζήτημα των κατασχέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και την ύπαρξη ειδικών προβλέψεων σε ειδικούς ποινικούς νόμους, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τη δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών, η οποία ρυθμίζεται στις αμέσως επόμενες διατάξεις ΚΠΔ 261-262 καθώς και στη νομοθεσία περί «ξεπλύματος» βρώμικου χρήματος.

Σύμφωνα με τη δεύτερη παράγραφο της συγκεκριμένης διάταξης, ο ανακριτής και οι ανακριτικοί υπάλληλοι έχουν το δικαίωμα να εξετάσουν την αλληλογραφία και όλες τις πράξεις της τράπεζας ή του ιδρύματος για να βρουν τα πράγματα που πρέπει να κατασχεθούν ή για να βεβαιώσουν άλλες περιστάσεις χρήσιμες για την εξακρίβωση της αλήθειας. Σε περίπτωση άρνησης προβαίνουν σε έρευνα και κατάσχεση των χρήσιμων εγγράφων και πραγμάτων.

Ήδη από αυτό το σημείο, προκαλείται εύλογα ο προβληματισμός αναφορικά με το τραπεζικό απόρρητο. Αρχικά, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν.δ 1059/1971 *«Διοικηταί, μέλη Διοικητικών Συμβουλίων ή άλλων συλλογικών οργάνων ή υπάλληλοι Τραπεζών, οίτινες ως εκ των καθηκόντων των λαμβάνουν γνώσιν των τραπεζικών καταθέσεων, παρέχοντες καθ' οιονδήποτε τρόπον, οιανδήποτε περί αυτών πληροφορίαν, τιμωρούνται δια φυλακίσεως τουλάχιστον εξ μηνών.»* Καθίσταται, επομένως, φανερό ότι η ίδια η παροχή πληροφοριών και συνακόλουθα η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων συνιστά τη διωκόμενη ποινικώς παραβίαση του γενικού τραπεζικού απορρήτου.

Σύμφωνα, όμως, με το άρθρο 3 του ίδιου νομοθετικού κειμένου *«Εξαιρετικώς επιτρέπεται η παροχή πληροφοριών για τις απόρρητες χρηματικές ή άλλες καταθέσεις σε τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα μετά από ειδικά αιτιολογημένη παραγγελία ή αίτηση ή απόφαση του αρμόδιου για την άσκηση ποινικής δίωξης ή τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης ή κύριας ανάκρισης οργάνου δια του δικαστικού συμβουλίου ή δικαστηρίου, στο οποίο διενεργείται η σχετική διαδικασία, εφ' όσον η παροχή των πληροφοριών αυτών είναι απολύτως αναγκαία για την ανίχνευση και τον κολασμό κακουργήματος.»*

Προκειμένου, λοιπόν, να εφαρμοστεί η διάταξη του άρθρου 260 ΚΠΔ, θα πρέπει προηγουμένως να έχει λάβει χώρα η προηγούμενη άρση του τραπεζικού απορρήτου³⁶ από το δικαστικό συμβούλιο, έπειτα από αιτιολογημένη παραγγελία του αρμοδίου οργάνου³⁷. Σύμφωνα με τα παραπάνω, η άρση του τραπεζικού απορρήτου είναι δυνατή μόνο επί

---

³⁵ Καίτοι το γράμμα του συγκεκριμένου άρθρου παρέμεινε σχεδόν ταυτόσημο με το προηγούμενο καθεστώς, η επιφύλαξη υπέρ των ειδικότερων διατάξεων αποτέλεσε τη μόνη προσθήκη, λόγω του πλέγματος διατάξεων που ρυθμίζουν το συγκεκριμένο ζήτημα. Για το ζήτημα αυτό βλ. Δαλακούρας Θ. «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4640/2019», 2^η έκδοση, σ. 206.

³⁶ Κ. Φράγκος, 2020, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Κατ' άρθρο Ερμηνεία και Νομολογία του Αρείου Πάγου, β' έκδοση, σελ. 884

³⁷ ΣυμβΠλημΚαβ 47/1999 σε ΑρχΝ 2001 σ. 587.

κακουργημάτων. Αναφορικά με τους κοινούς λογαριασμούς στους οποίους τουλάχιστον ένας συνδικαιούχος είναι ο δράστης, επιτρέπεται η κατάσχεση, εφόσον φυσικά πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις.³⁸ Επί παρεμπόδισης της κατάσχεσης διαπράττεται το αδίκημα της απείθειας³⁹ (άρθρο 169 ΠΚ).

Διαφορετική είναι η αντιμετώπιση επί νομιμοποίησης εσόδων αναφορικά με την παροχή πληροφοριών καθώς σύμφωνα με το άρθρο 44 του Ν. 4557/2018, *«Σε περίπτωση διεξαγωγής προκαταρκτικής εξέτασης, προανάκρισης, ανάκρισης ή δίκης για αδικήματα των άρθρων 2 και 4, επιτρέπεται στον εισαγγελέα, τον ανακριτή και το δικαστήριο να λαμβάνουν γνώση των βιβλίων και στοιχείων τα οποία κατά τις κείμενες διατάξεις τηρούν τα υπόχρεα πρόσωπα και να επισυνάπτουν στη δικογραφία μόνο απόσπασμα των βιβλίων ή των στοιχείων με τις σχετικές εγγραφές που αφορούν το πρόσωπο για το οποίο διεξάγεται η έρευνα.»*. Η διαδικασία αυτή στη συγκεκριμένη περίπτωση λαμβάνει χώρα χωρίς την έκδοση βουλεύματος, ακόμα και κατά το πρώιμο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ. 1 ΚΠΔ, οι εισαγγελείς οικονομικού εγκλήματος, εφόσον τηρείται η αρχή της αναλογικότητας, έχουν πρόσβαση σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που είναι χρήσιμο για την άσκηση του έργου τους, μη υποκείμενοι στους περιορισμούς της νομοθεσίας περί φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού και κάθε άλλου απορρήτου, καθώς και σε κάθε μορφής αρχείο δημόσιας αρχής ή οργανισμού που τηρεί και επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με ισχύοντες κανόνες ιχνηλασιμότητας. Τα παραπάνω οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 34 εφαρμόζονται αναλόγως και για τον εισαγγελέα εγκλημάτων διαφθοράς, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 3 ΚΠΔ.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των επιμέρους προβληματικών, στο σύμπλεγμα των διατάξεων ΚΠΔ 263 και 264, ρυθμίζεται αφενός η υποχρέωση παράδοσης εγγράφων από τα αναφερόμενα σε αυτή πρόσωπα, ενώ η επόμενη διάταξη ρυθμίζει την διαδικασία της κατάσχεσης αυτής.

Αρχικά, αναφορικά με την 263 ΚΠΔ μεταφέρθηκε αυτούσια η πρόβλεψη του άρθρου 261 προϊσχύσαντος ΚΠΔ. Στη διάταξη προβλέπεται ότι *«Οι δημόσιοι υπάλληλοι γενικά στους οποίους έχει ανατεθεί έστω και προσωρινά δημόσια υπηρεσία και τα άλλα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 212 οφείλουν, αν διαταχθούν από εκείνον που κάνει την ανάκριση, να παραδώσουν στη δικαστική αρχή τα έγγραφα και στο πρωτότυπό τους ακόμα, καθώς και κάθε άλλο αντικείμενο που βρίσκεται στην κατοχή τους λόγω των καθηκόντων τους, του λειτουργήματος ή του επαγγέλματός τους, εκτός αν δηλώσουν εγγράφως, έστω και αναιτιολόγητα,*

³⁸ ΣυμβΠλημΚατερ 27/2011 σε ΠοινΔικ 2013,σ. 21, ΣυμβΠλημΠατρ 540/2013σε ΠοινΔικ, 2015 σ.316.

³⁹ Μ. Μαργαρίτης/Α. Μαργαρίτη, 2020, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία-Νομολογία, σ. 674.

ότι πρόκειται για διπλωματικό ή στρατιωτικό μυστικό που ανάγεται στην ασφάλεια του κράτους ή μυστικό που σχετίζεται με το λειτούργημα ή το επάγγελμά τους»

Από τη συγκεκριμένη διάταξη αναφύονται ζητήματα που αφορούν στην προστασία του επαγγελματικού απορρήτου συγκεκριμένων προσώπων, κατά τη διαδικασία επιβολής της κατάσχεσης. Οι διατάξεις των άρθρων 263 και 264 ΚΠΔ καθιερώνουν μία αποδεικτική απαγόρευση, που συνίσταται στην εξαίρεση από την κατάσχεση και επομένως από τη λήψη γνώσης του ανακριτή ή του δικαστηρίου των εγγράφων και άλλων πραγμάτων που προστατεύονται από το επαγγελματικό απόρρητο. Αυτή η αποδεικτική απαγόρευση συνεπάγεται και το ανεπίτρεπτο της έρευνας για έγγραφα, που περιέχουν μυστικά, τα οποία αναφέρονται στην απόρρητη σφαίρα της υπηρεσίας ή του λειτουργήματος. Επομένως πρόκειται για απαγορευμένο αποδεικτικό μέσο.⁴⁰

Τα πρόσωπα αυτά, είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι, όπως η έννοια αυτή οριοθετείται από το άρθρο 13 περ. α' του Ποινικού Κώδικα, δηλαδή εκείνοι στους οποίους νόμιμα έχει ανατεθεί, έστω και προσωρινά, η άσκηση υπηρεσίας δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

Τα πρόσωπα του άρθρου 212 ΚΠΔ είναι και τα πρόσωπα που αναφέρονται στη διάταξη 371 ΠΚ⁴¹, δηλαδή κληρικοί, δικηγόροι και κάθε είδους νομικοί παραστάτες, συμβολαιογράφοι, γιατροί, μαιέες, νοσοκόμοι, φαρμακοποιοί και άλλοι λειτουργοί ή επαγγελματίες, στους οποίους κάποιος εμπιστεύονται συνήθως λόγω του επαγγέλματος τους ή της ιδιότητάς τους ιδιωτικά απόρρητα, καθώς και οι βοηθοί των προσώπων αυτών.

Τα ως άνω πρόσωπα οφείλουν να παραδώσουν τα έγγραφα αυτά στη Δικαστική Αρχή, ήτοι στον Ανακριτή, τον Εισαγγελέα, τον Ειρηνοδίκη και τον Πταισματοδίκη, όχι όμως στους ανακριτικούς υπαλλήλους.⁴²

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με το δικηγορικό απόρρητο καθώς ανάμεσα στους επαγγελματίες-λειτουργούς, στους οποίους απαγορεύεται κατά το άρθρο 212 ΚΠΔ να καταθέσουν στην προδικασία ή στην κύρια διαδικασία όσα τους εμπιστεύθηκαν οι πελάτες τους είναι και ο συνήγορος υπερασπίσεως, δηλαδή ο δικηγόρος που έχει εντολή υπερασπίσεως. Όμως με μία διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 212 ΚΠΔ θα πρέπει να θεωρηθεί ως συνήγορος ο κάθε νομικός παραστάτης.⁴³ Από τη διάταξη του άρθρου 212 ΚΠΔ διαφαίνεται ότι υπερισχύει η αξία του επαγγελματικού απορρήτου και ειδικότερα της

---

⁴⁰ Κωνσταντινίδης Α., «Έρευνες και κατασχέσεις σε δικηγορικά γραφεία, ΠοινΧρ 1995, σ.865

⁴¹ Η διάταξη ΚΠΔ 212, λειτουργεί ως δικονομική κύρωση του καθήκοντος σιωπής του άρθρου 371ΠΚ.

⁴² Κονταξής Α. «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης, έκδ.δ' τόμος α, άρθρα 1-271, σ. 1671.

⁴³ Κωνσταντινίδης Α., ό.π., σ.867

εμπιστοσύνης του κοινού στο δικηγορικό επάγγελμα και ακολουθεί η αξία που έχει για την έννομη τάξη η ανακάλυψη της ουσιαστικής αλήθειας. Προκειμένου να αποκαλυφθεί η ουσιαστική αλήθεια θα ήταν απαραίτητος ο έλεγχος της γραπτής, όπως και της προφορικής ή και της με οποιονδήποτε άλλο τρόπο επικοινωνίας του κατηγορουμένου με το συνήγορό του. Με τις συνθήκες, όμως, αυτές θα αχρηστεύταν ο θεσμός της υπερασπίσεως και ο κατηγορούμενος θα καθίστατο από υποκείμενο σε αντικείμενο της ποινικής δίκης, γιατί έτσι δεν του εξασφαλίζει το σεβασμό που του οφείλεται κατά τον ΚΠΔ και το Σύνταγμα. Παράλληλα, θα έθετε σε αμφισβήτηση τον δικαιολογητικό λόγο του δικηγορικού απορρήτου, την ίδια του την ύπαρξη.⁴⁴

Συγγενής είναι και η ρύθμιση του άρθρου 49 του Ν.Δ. 3026/1954 ήτοι του προϊσχύσαντος Κώδικα Δικηγόρων η οποία ρύθμιζε το επαγγελματικό απόρρητο και την απαγόρευση έρευνας και κατάσχεσης μαζί και διαδοχικά (49 παρ. 2 και 3) αποδεικνύοντας τη στενή σχέση ανάμεσα στο επαγγελματικό απόρρητο του δικηγόρου ως μάρτυρα και την απαγόρευση έρευνας και κατάσχεσης και την, ως εκ τούτου, συμπλήρωση της προστασίας του δικηγορικού απορρήτου, με τις διατάξεις των άρθρων 262, 263 ΚΠΔ⁴⁵ και 49 παρ. 3 του Ν.Δ. 3026/1954.

Ωστόσο η απόλυτη αυτή απαγόρευση έρευνας και κατάσχεσης ισχύει, εφόσον ο δικηγόρος είναι πληρεξούσιος ή συνήγορος του κατηγορουμένου. Έτσι μολονότι από τη μια πλευρά η ανωτέρω διάταξη καθιερώνει απόλυτη απαγόρευση έρευνας και κατάσχεσης, από την άλλη πλευρά επιβάλλει τον περιορισμό αυτό σχετικά με τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του δικηγόρου. Δηλαδή, ενώ τα άρθρα 212, 262 και 263 ΚΠΔ αναφέρονται γενικά στο δικηγόρο και αφορούν όσα του εμπιστεύθηκε ο πελάτης του, το άρθρο 49 παρ. 3 ΝΔ 3026/1954 «περί του κωδικός των Δικηγόρων» αναφέρεται ειδικά στον πληρεξούσιο ή συνήγορο του κατηγορουμένου, ο οποίος κατηγορείται στη συγκεκριμένη υπόθεση.⁴⁶

Σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 1 του ισχύοντος Κώδικα Δικηγόρων (Ν. 4194/2013) καθιερώνεται εξίσου απαγόρευση έρευνας και κατάσχεσης. Πιο συγκεκριμένα, απαγορεύεται η διεξαγωγή έρευνας για την αναζήτηση εγγράφων ή άλλων στοιχείων ή των ηλεκτρονικών μέσων αποθήκευσης αυτών, καθώς και η κατάσχεση αυτών, για όσο χρόνο βρίσκονται στην κατοχή του δικηγόρου για υπόθεση που αυτός χειρίζεται⁴⁷. Η κάμψη του δικηγορικού απορρήτου, εφόσον θεσπίζεται νομοθετικά προς εξυπηρέτηση του εκάστοτε υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, προσαρμόζεται απολύτως προς το καθεστώς προστασίας της

---

⁴⁴ Κωνσταντινίδης Α, ό.π., σ.866

⁴⁵ Άρθρα 261 και 262 του προϊσχύσαντος Ποινικού Κώδικα.

⁴⁶ Τριανταφύλλου Γ., Η ρύθμιση και η λειτουργία των ερευνών κατά τον κώδικα ποινικής δικονομίας, Σειρά «ΠΟΙΝΙΚΑ» αρ. 41 σ. 305, Κωνσταντινίδης Α., ό.π., σ.868

⁴⁷ Γεωργιάδου Μ, σε «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019», άρθρο 263, σ.1481.

ιδιωτικότητα που θεσπίζει η ΕΣΔΑ, την προστασία της προσωπικότητας και τις θεμελιώδεις αρχές της δίκαιης δίκης⁴⁸.

Αξίζει να αναφερθεί και από αυτή τη θέση, σχετικά με την διευρυμένη εξουσία έρευνας από μέρους του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος του άρθρου 33 παρ. 1 ΚΠΔ. Σύμφωνα με το άρθρο 34 ΚΠΔ, ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος, έχει τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, εξουσία πρόσβασης σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που είναι χρήσιμο για την άσκηση του έργου του, δρώντας ανεξάρτητα από περιορισμούς της νομοθεσίας περί φορολογικού, τραπεζικού, χρηματιστηριακού και κάθε άλλου απορρήτου με την ρητή εξαίρεση του δικηγορικού απορρήτου καθώς και του απορρήτου των επικοινωνιών⁴⁹. Κατά την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4620/2019 «*Η εξαίρεση του μεν δικηγορικού απορρήτου δικαιολογείται με την επίκληση του ρόλου του δικηγόρου ως συλλειτουργού της δικαιοσύνης και εν ταυτώ ως εγγυητικού παράγοντα της δικαιοσύνης της διαδικασίας και των αξιώσεων της ΕΣΔΑ*».

Ανάλογη μεταχείριση του δικηγορικού απορρήτου, συναντάμε και στο ν. 4557/2018 για το ξέπλυμα και συγκεκριμένα στο άρθρο 22 αυτού. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή «*Τα υπόχρεα πρόσωπα και οι υπάλληλοί τους, στους οποίους περιλαμβάνονται τα διευθυντικά στελέχη, οφείλουν να:*

α) ενημερώνουν αμελλητί, με δική τους πρωτοβουλία, την Αρχή, όταν γνωρίζουν ή έχουν σοβαρές ενδείξεις ή υποψίες ότι χρηματικά ποσά, ανεξαρτήτως του ύψους τους, συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ή σχετίζονται με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η υποχρέωση αυτή αφορά και σε κάθε περίπτωση απόπειρας ύποπτης συναλλαγής,

β) παρέχουν αμελλητί στην Αρχή, την αρμόδια αρχή και σε άλλες δημόσιες αρχές που είναι επιφορτισμένες με καθήκοντα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ύστερα από αίτημά τους, όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες και στοιχεία.

2. Οι υποχρεώσεις της παραγράφου 1 δεν εφαρμόζονται από τους συμβολαιογράφους, τους δικηγόρους, τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές και τους λογιστές-φοροτεχνικούς συμβούλους αποκλειστικά και μόνον για τις πληροφορίες που λαμβάνουν από ή σχετικά με πελάτη τους, κατά την αξιολόγηση της νομικής κατάστασης του εν λόγω πελάτη ή όταν τον υπερασπίζονται ή τον εκπροσωπούν σε δίκη ή σχετικά με δίκη, συμπεριλαμβανομένης της

---

⁴⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν ο κατηγορούμενος είναι ο ίδιος ο δικηγόρος, η τυχόν διενεργούμενη έρευνα ή κατάσχεση στα αρχεία του, δεν προσκρούει στο επαγγελματικό απόρρητο, αλλά αντιθέτως στο κατ' άρθρο 8 ΕΣΔΑ δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Έτσι έκρινε το ΕΔΔΑ, με την από 4.10.2018 απόφασή του επί της υπ' αριθμ. 30958/2013 αίτηση.

⁴⁹ Τα παραπάνω οριζόμενα ισχύουν αναλογικά και όσον αφορά τον εισαγγελέα διαφθοράς, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 3 ΚΠΔ.

παροχής συμβουλών για την κίνηση ή την αποφυγή δίκης, ανεξαρτήτως αν οι πληροφορίες λαμβάνονται πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τη δίκη.»

Όπως καθίσταται φανερό από τη δεύτερη παράγραφο του συγκεκριμένου άρθρου, οι δικηγόροι μεταξύ άλλων επαγγελματιών, εξαιρούνται από την υποχρέωση αναφοράς ή παροχής στοιχείων, όσον αφορά πληροφορίες που λαμβάνουν από ή σχετικά με τον πελάτη τους κατά την συνεργασία τους προκειμένου να τους εκπροσωπήσουν σε δίκη. Η συγκεκριμένη εξαίρεση είναι σύμφωνη με τα άρθρα 6 και 8 της ΕΣΔΑ⁵⁰

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 49 του Ν. 4557/2018, το οποίο ρυθμίζει τις εξουσίες των Μονάδων της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, και πιο συγκεκριμένα η παράγραφος 4 αυτού, ορίζει ότι έναντι των Μονάδων δεν ισχύει, κατά τη διάρκεια των ελέγχων και ερευνών τους, οποιοδήποτε τραπεζικό, χρηματιστηριακό, φορολογικό ή επαγγελματικό απόρρητο, με την επιφύλαξη των άρθρων 212, 261 και 262⁵¹ του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ωστόσο στο άρθρο 30 παρ. 6 του Ν. 3296/2004 προβλέπεται ότι οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων έχουν πρόσβαση και λαμβάνουν οποιαδήποτε πληροφορία ή στοιχείο που αφορά ή σχετίζεται με την άσκηση του έργου και της αποστολής τους, ύστερα από σχετική υπηρεσιακή εντολή, μη υποκείμενοι σε περιορισμούς διατάξεων περί απορρήτου, υποχρεούμενοι όμως στην τήρηση των διατάξεων περί εχεμύθειας του άρθρου 26 του Υπαλληλικού Κώδικα.

Όσον αφορά στην κατάσχεση των εγγράφων της προηγούμενης διάταξης, αυτή ρυθμίζεται εναργώς από την αμέσως επόμενη διάταξη του άρθρου 264, καθώς ρυθμίζεται η περίπτωση όπου ο υπάλληλος αρνείται την παράδοση του εγγράφου στον ανακρίνοντα λόγω απορρήτου και ο ανακρίνων δεν πείθεται γι αυτό. Με τη διάταξη αυτή φαίνεται, πως προστατεύεται κυρίως η ανάκριση από το ενδεχόμενο μέσω μίας ψευδούς δήλωσης περί απορρήτου, να συγκαλύπτεται η αλήθεια. Η νομοπαρασκευαστική επιτροπή κατέληξε στην συγκεκριμένη διάταξη, με βάση τις συναφείς διατάξεις της ιταλικής Ποινικής Δικονομίας.⁵²

Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 264 ΚΠΔ *«Αν εκείνος που εκτελεί την κατάσχεση νομίζει ότι η δήλωση που έγινε σύμφωνα με το άρθρο 263 δεν είναι αληθής και πρόκειται σύμφωνα με αυτήν για μυστικό του κράτους από τα αναφερόμενα στο άρθρο 263, σφραγίζει το έγγραφο ή το εξασφαλίζει με άλλον τρόπο χωρίς να μάθει το περιεχόμενό του και αναφέρεται στον εισαγγελέα εφετών που ειδοποιεί σχετικά τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ο Υπουργός έχει δικαίωμα είτε να επιτρέψει την κατάσχεση είτε όχι, με την*

⁵⁰ Βλ. ΔΕΕ C-305/2005, ΕΔΔΑ Mischoud vs France και Τσιρίδη Π. «Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος, 2009» σ. 162 επ.

⁵¹ Πριν από την εισαγωγή του ν. 4620/2019, όπου τα άρθρα 263 και 264 είχαν αυτή την αρίθμηση.

⁵² Αιτιολογική Έκθεση ΣχΚΠΔ 1950, σ.496.

επιφύλαξη της ποινικής και κάθε άλλης ευθύνης, αν η δήλωση αποδειχθεί ψευδής. Οποιαδήποτε έρευνα και κατάσχεση κάθε εγγράφου που έχει κατατεθεί στο Υπουργείο Εξωτερικών επιτρέπεται μόνο με άδεια των Υπουργών Εξωτερικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι οποίοι την παρέχουν αν κατά την κρίση τους δεν βλάπτονται τα εθνικά συμφέροντα. Αν ο κάτοχος δηλώσει ότι πρόκειται για μυστικό του λειτουργήματος ή του επαγγέλματος των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 212 και εκείνος που κάνει την κατάσχεση νομίζει ότι η δήλωση δεν είναι αληθής, σφραγίζει το έγγραφο ή το εξασφαλίζει με άλλον τρόπο, χωρίς να μάθει το περιεχόμενό του και ζητεί από το διοικητικό συμβούλιο του οικείου συλλόγου, δικηγορικού, ιατρικού ή φαρμακευτικού, ή από τον οικείο μητροπολίτη να κρίνει αν το έγγραφο περιέχει επαγγελματικό απόρρητο ή εξομολόγηση. Σε περίπτωση που σε αυτό το ζήτημα θα δοθεί αρνητική απάντηση, το έγγραφο κατάσχετα, με την επιφύλαξη της ποινικής και κάθε άλλης ευθύνης, αν η δήλωση αποδειχθεί ψευδής. Για την κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων τηρούνται οι σχετικές διατάξεις του Συντάγματος και της νομοθεσίας για τον τύπο.»

Καταρχάς, αναφορικά με τη σφράγιση του εγγράφου (όταν πρόκειται για μυστικό του κράτους), ή εξασφάλισή του με άλλο τρόπο ο ανακριτής αν νομίζει ότι η δήλωση του υπαλλήλου δεν είναι αληθής, αναφέρεται στον Εισαγγελέα Εφετών, ο οποίος υποχρεωτικά ειδοποιεί σχετικά με τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ο οποίος μπορεί να επιτρέψει την κατάσχεση με την επιφύλαξη της ποινικής (ΠΚ 224) και κάθε άλλης ευθύνης αστικής και πειθαρχικής, αν η δήλωση αποδειχθεί ψευδής. Αυτονόητο είναι ότι αν ο Υπουργός πεισθεί για την αλήθεια της δήλωσης δεν δικαιούται να επιτρέψει την κατάσχεση.⁵³

Διαφοροποιείται ευλόγως, η περίπτωση που η δήλωση του προσώπου που περιλαμβάνεται στο άρθρο 212 ΚΠΔ και αφορά μυστικό του επαγγέλματος ή του λειτουργήματος. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ο επιβάλλων την κατάσχεση, σφραγίζει και πάλι το έγγραφο, εγχειρίζοντάς το αυτή τη φορά στο διοικητικό συμβούλιο του επιστημονικού συλλόγου ή στον μητροπολίτη, ώστε να επιβεβαιωθεί το απόρρητο ή μη του περιεχομένου του, με την επιφύλαξη αντίστοιχων ευθυνών, όπως και στην αμέσως ανώτερη περίπτωση.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παράγραφος 4 του άρθρου 264 ΚΠΔ (άρθρο 269 προϊσχύσαντα ΚΠΔ) σύμφωνα με το οποίο ρυθμίζεται ως προληπτικό μέτρο η κατάσχεση εφημερίδων, περιοδικών, βιβλίων και άλλων εντύπων, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Συντάγματος. Ως κατάσχεση του εντύπου νοείται η δικονομική πράξη όπου τα έντυπα αφαιρούνται αναγκαστικά από την κατοχή ορισμένου προσώπου και απαγορεύεται ή

---

⁵³ ΓνωμΕισΑΠ 36/1959 ΠοινΧρ Θ', σ. 585, Ζησιάδης Ι. Ποιν. Δικονομία, τ.Β', 1977, σ. 221, Καρράς Α., ό.π., σ.509

περαιτέρω κυκλοφορία τους.⁵⁴ Με την κατάσχεση ισοδύναμη η από μέρους κρατικών οργάνων αγορά μεγάλου μέρους των εντύπων έτσι ώστε να παρεμποδίζεται η κυκλοφορία τους καθώς και η επιβολή τροποποιήσεων ή περικοπών σε κείμενο δημοσιεύματος ακόμα και με δικαστική απόφαση.⁵⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ.3 εδ. α' του ισχύοντος Συντάγματος απαγορεύεται η κατάσχεση εντύπων και εφημερίδων, είτε πριν την κυκλοφορία τους, είτε ύστερα από αυτή. Οι προστατευτικές αυτές διατάξεις εφαρμόζονται μόνο για τον τύπο και όχι για τον κινηματογράφο, τη φωνογραφία, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και κάθε άλλο παρεμφερές μέσο μετάδοσης.⁵⁶ Κατ' εξαίρεση και με βάση το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 14 παρ. 3 , κατάσχεση επιτρέπεται κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας ακόμα και στο πλαίσιο της αστυνομικής προανάκρισης και μετά την κυκλοφορία του εγγράφου⁵⁷ όταν πρόκειται:

α)για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας,
β)για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας,
γ) για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους,
δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώ, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

Αναλυτικότερα αναφορικά με την πρώτη εξαίρεση, περί προσβολής χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας. Σύμφωνα με την ελληνική θεωρία, ως «γνωστή»⁵⁸ θεωρείται η θρησκεία που δεν έχει κρυφά δόγματα και λατρεία που δεν είναι μυστική εταιρία ή οργάνωση με παράνομους σκοπούς.⁵⁹ Αξιόλογη είναι η θεωρητική τοποθέτηση,⁶⁰ ότι στην περίπτωση της υπόθεσης του γαλλικού περιοδικού «Charlie Hebdo» (07.01.2015), η οποία περιελάμβανε σατιρικά σκίτσα του Προφήτη Μωάμεθ, γελοιοποιώντας τον, θα υπαγόταν στις περιπτώσεις επιτρεπτής κατάσχεσης, λόγω της προσβολής γνωστής θρησκείας.

⁵⁴ Μάνεσης Α., «Η συνταγματική προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εντύπων», στον τόμο: Συνταγματική Θεωρία και Πράξη, 1980», σελ. 633 επ.

⁵⁵ Χρυσόγονος Κ, Βλαχόπουλος Σπ., «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», 4^η έκδοση, 2017 , σ. 351

⁵⁶ Χρυσόγονος Κ, Βλαχόπουλος Σπ., ό.π., σ. 288

⁵⁷ ΓνωμΕισΑΠ 5/1955, ΠοινΧρ Ε', σελ. 453

⁵⁸ ΑΠ 304/2002, ΠοινΔικ 2002, 852, ΑΠ 1133/1999 ΠοινΧρ Ν', 545, ΑΠ 592/1999, ΠοινΧρ ΜΘ', 814, ΑΠ 495/1997, ΠοινΧρ ΜΗ', 112, ΕφΛαρ 120/1995, ΜΕ, 346, ΟλΣτΕ 2106/75 ΝοΒ 1976, 1203, ΕφΑθ 1843/1987, Χριστιανός 1987, 140, ΣτΕ 2139/1975, ΠΠρΑθ 2060/1969, ΝοΒ 1970, 183. Η Ελληνική νομολογία συγκαταλέγει μεταξύ των γνωστών θρησκειών την μουσουλμανική, τους Αντβενιστές της 7^{ης} Ημέρας, τους μάρτυρες του Ιεχωβά (ΟλΣτΕ 2106/1975, ΝοΒ 1976, σ.1203.), όχι όμως και τον Τεκτονισμό.

⁵⁹ Μάνεσης Α. Ατομικές Ελευθερίες, 1981, σελ. 254, Giniewski κατά Γαλλίας της 31.1.2006, Klein κατά Σλοβακίας της 31.10.2006

⁶⁰ Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, 2020, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία – Νομολογία, σελ. 681

Αναφορικά με τη δεύτερη εξαίρεση η σχετική ρύθμιση περιορίζεται στο πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας και όχι στα μέλη της οικογένειάς του η διάταξη αφορά προσβολή του προσώπου⁶¹ και όχι του αξιώματος γενικά.⁶²

Εν συνεχεία, αναφορικά με την τρίτη εξαίρεση, τα κρατικά απόρρητα είναι γεγονότα περιστατικά ή γνώσεις που αφορούν απόρρητα πολιτικά στρατιωτικά διπλωματικά οικονομικά και βιομηχανικά ζητήματα, ως προς τα οποία τα συμφέροντα ⁶³της χώρας επιβάλλουν να μην επεκταθεί η γνώση τους πέρα από ορισμένο κύκλο προσώπων.⁶⁴ Αξιώνεται ακόμα το στοιχείο της βίας για την ανατροπή του πολιτεύματος το οποίο πρέπει να συντρέχει και για το δημοσίευμα που στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους.⁶⁵

Τέλος, σχετικά με την τέταρτη εξαίρεση, περί άσεων δημοσιευμάτων που προσβάλλουν τη δημόσια αιδώς, το ίδιο το Σύνταγμα παραπέμπει στο νόμο. Ο νόμος στον οποίο παραπέμπει το Σύνταγμα είναι το άρθρο 30 του ν. 5060/1931, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του ν. 1291/1982. Η κρίση ως προς τον άσεων χαρακτήρα του δημοσιεύματος εξαρτάται από τόπο κυκλοφορίας του το χρόνο και το πρόσωπο των αποδεκτών.⁶⁶ Από το χαρακτήρα του άσεων εξαιρούνται τα έργα τέχνης ως προστατευόμενα από το άρθρο 16 παρ. 1 του Συντάγματος. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 30 του ν. 5060/1931. Για το χαρακτηρισμό του έργου ως ανήκοντος στις παραπάνω εξαιρέσεις, ο Εισαγγελέας μπορεί σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο του ίδιου άρθρου να προκαλέσει συμβουλευτική γνωμοδότηση πενταμελούς επιτροπής, την οποία διορίζει ο ίδιος. Σε κάθε περίπτωση δεν είναι νόμιμη η κατάσχεση όταν υφίσταται αμφιβολία για την προσβολή της δημόσιας αιδούς.

Στις περιπτώσεις αυτές ο εισαγγελέας, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από την κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο, και αυτό, μέσα σε άλλες είκοσι τέσσερις ώρες, οφείλει να αποφασίσει για τη διατήρηση ή την άρση της κατάσχεσης, διαφορετικά η κατάσχεση αίρεται αυτοδικαίως. Αρμόδιος κατά τόπο είναι ο εισαγγελέας του τόπου κατοικίας ή διαμονής του κατηγορουμένου ή του τόπου όπου κυκλοφόρησε το έντυπο⁶⁷. Τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης επιτρέπονται στον εκδότη της εφημερίδας ή άλλου εντύπου που κατασχέθηκε και στον εισαγγελέα⁶⁸. Τούτο προβλέπεται ρητώς από το

---

⁶¹ ΑΠ 54/1959 ΠοινΧρ 1959, σ.317, ΟλΑΠ 170/1977 ΠοινΧρ 1977 σ.576, ΑΠ 219/1987, ΝοΒ 1987, σ.412.

⁶² Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., Υπερ 1991, σ.412.

⁶³ Οποιαδήποτε άλλη στρατιωτικής φύσεως πληροφορία μπορεί να δημοσιευθεί. (Χρυσόγονος Κ, ό.π., σ. 288.

⁶⁴ Βλ. Αιτ. Έκθεση ΠΚ, σ.234-235 και Γεωργιάδου Μ., ό.π. σ. 1486.

⁶⁵ Γεωργιάδου Μ., ό.π. σ. 1486.

⁶⁶ Κονταξής Α, ό.π., σ. 1671.

⁶⁷ Μπουρόπουλος Α., 1957, Ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, σελ. 352 , ΑΠ 1096/1980, ΠοινΧρ ΚΑ', σελ. 179 161 ΑΠ 192/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 726/2010 ΤΝΠ ΔΣΑ,

⁶⁸ ΑΠ 1096/1980, ΠοινΧρ ΚΑ', σελ. 179 161 ΑΠ 192/2017 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 726/2010 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 1030/2009 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 342/2002 ΝοΒ 2002, 1522

Σύνταγμα (άρθρο 14 παρ. 4) και συνεπώς δεν θίγεται από τον περιορισμό των ενδίκων μέσων κατά των βουλευμάτων.

Ιδιαίτερης ανάπτυξης και αναφοράς χρήζει η νεοεισαχθείσα με τον ν. 4620/2019 διάταξη του άρθρου 265 αναφορικά με την κατάσχεση ψηφιακών δεδομένων. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ανωτέρω νόμου, κατόπιν πρότασης του καθηγητή κ. Δαλακούρα η ως άνω διάταξη ενσωματώθηκε στο Τρίτο Κεφάλαιο, καταγράφεται ως επιβεβλημένη νομοθετική κίνηση για την κάλυψη συγκεκριμένου κενού, συνάμα όμως και ως νεωριστική αποτύπωση επενέργειας της σύγχρονης τεχνολογικής εξέλιξης στην ποινική δίκη.

Τόσο η συνταγματική επιφύλαξη υπέρ του νόμου όσο και η πάγια αξίωση της νομολογίας του ΕΔΔΑ για ύπαρξη ειδικής νομικής βάσης για κάθε επέμβαση των αρχών στα δικαιώματα και τις ελευθερίες του ατόμου⁶⁹ κατέστησαν αναγκαία τη θέσπιση ενός κανονιστικού πλαισίου για την κατάσχεση των ψηφιακών δεδομένων. Προκύπτει, όμως, και από τις διατάξεις της Οδηγίας 2016/680/ΕΕ, η οποία θεσπίζει τους κανόνες που αφορούν στην προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές, αλλά και τη Σύμβαση της Βουδαπέστης για το Κυβερνοέγκλημα την οποία κυρώσαμε με το ν. 4411/2016 και η οποία αξίωσε την υιοθέτηση τέτοιων διατάξεων.

Αυτόδηλο είναι, εξάλλου, ότι καθώς τα ψηφιακά δεδομένα είναι άυλα, οποιαδήποτε ρύθμιση του ΚΠΔ που αναφέρεται σε υλικά πειστήρια και έγγραφα δεν αποτυπώνει την πραγματική φύση και τις ανάγκες αυτών. Καθώς, δηλαδή, ο υλικός φορέας των δεδομένων (σκληρός δίσκος, μέσο αποθήκευσης) στον οποίον αφορούν τα ψηφιακά δεδομένα είναι διακριτός έναντι των ίδιων των δεδομένων, είναι φανερό ότι οι παραδοσιακές διατάξεις του ΚΠΔ που αναφέρονται αποκλειστικά στα φυσικά πειστήρια και αντικείμενα δεν συμπεριλαμβάνουν ρητά τα ψηφιακά δεδομένα, με αποτέλεσμα να πάσχει η όλη διαδικασία και η κατάσχεση υλικών φορέων ή η αντιγραφή, επεξεργασία και αναπαραγωγή των αρχείων για τους σκοπούς της ποινικής δίκης να συνιστούν αυθαίρετες ενέργειες. Ευλόγως, άλλωστε, αφού η παραγγελία και η κατάσχεση αφορά σε αυτά καθεαυτά τα υλικά μέσα αποθήκευσης, οι ενέργειες αυτές περιορίζονται μόνο ως προς αυτά και δεν καλύπτουν τα αυτοτελή και αυθύπαρκτα ψηφιακά δεδομένα. Τούτων δοθέντων, η ρύθμιση του άρθρου 265 ΚΠΔ παρέχει την απαραίτητη και δικαιοκρατικά επαρκή νομική βάση για τη διενέργεια της συγκεκριμένης ανακριτικής πράξης. Παρέχει, συνάμα, τις δέουσες εγγυήσεις και προϋποθέσεις για την αποτροπή τυχόν αυθαιρεσιών, προβλέποντας την υποχρέωση σύνταξης ειδικής έκθεσης, τη χρήση κατάλληλου

---

⁶⁹ ΕΔΔΑ, Roman Zakharov κατά Ρωσίας, No. 47143/06, σκ. 227-231· ΕΔΔΑ, S. and Marper 176 ΑΠ 197/1956, ΠοινΧρ ΣΤ', σελ. 389 177 Μ. Μαργαρίτης/Α. Μαργαρίτη, 2020, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία – Νομολογία, σελ. 682 178 Ο.π. 179 Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4620/2019, σελ. 82 77 κατά Ηνωμένου Βασιλείου, No 30562/04, σκ. 95· ΕΔΔΑ, Ivashchenko κατά Ρωσίας, No. 61064/10· ΕΔΔΑ, Benedik κατά Σλοβενίας, No. 62357/14

εξοπλισμού κατάσχεσης, τον περιορισμό της πρόσβασης μόνο σε εξουσιοδοτημένο προσωπικό, αλλά και μέτρα κατά της τυχαίας απώλειας και διαγραφής των ψηφιακών δεδομένων.⁷⁰

Σε αυτό το σημείο, είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί η έννοια των ψηφιακών δεδομένων, η οποία εν προκειμένω αποτελεί και το αντικείμενο της κατάσχεσης. Σύμφωνα με το άρθρο 13 περ. ζ' του νέου ΠΚ, «ψηφιακά δεδομένα είναι η παρουσίαση γεγονότων, πληροφοριών ή εννοιών σε μορφή κατάλληλη προς επεξεργασία από πληροφοριακό σύστημα, συμπεριλαμβανομένου προγράμματος που παρέχει τη δυνατότητα στο πληροφοριακό σύστημα για να εκτελέσει μία λειτουργία». Τα ψηφιακά δεδομένα μπορούν να διακριθούν σε ψηφιακά δεδομένα, σε ηλεκτρονικά ακατέργαστα δεδομένα, δεδομένα υπολογιστή, δεδομένα διαδικτύου, μεταδεδομένα.⁷¹ Τα ψηφιακά πειστήρια παρουσιάζουν πολλές ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα «παραδοσιακά» πειστήρια. Το κυριότερο χαρακτηριστικό τους είναι ότι είναι ιδιαίτερα «εύθραυστα», καθώς σε μία στιγμή δύναται να εξαφανισθούν ή να καταστεί η ανάκτησή τους και εν συνεχεία η κατάσχεσή τους από τις δικωτικές αρχές ιδιαίτερα δυσχερής. Περαιτέρω, οι εγκληματίες αξιοποιώντας στο έπακρο τα τεχνολογικά μέσα, έχουν εξεύρει πλέον «ασφαλείς» για την εξυπηρέτηση των εγκληματικών τους σκοπών διαύλους επικοινωνίας, λαμβάνοντας τεχνικά μέτρα, όπως είναι για παράδειγμα η κρυπτογράφηση, η χρήση του «σκοτεινού» διαδικτύου προκειμένου να καθιστούν τον εντοπισμό τους ή τη διακρίβωση των εγκληματικών τους πράξεων. Δεν θα πρέπει σε αυτό το σημείο να παραγνωρίζεται ότι ο διεθνής χαρακτήρας του Διαδικτύου εξυπηρετεί ακόμα περισσότερο τους εγκληματικούς σκοπούς καθόσον τα δεδομένα αυτά δύναται να αποθηκεύονται σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, καθιστώντας την ανάγκη για διασυνοριακή συνεργασία των δικωτικών αρχών απολύτως επιτακτική.⁷²

Ιδιαίτερη πρακτική αξία, παρουσιάζουν οι παρούσες διατάξεις αναφορικά με το ζήτημα των ψηφιακών νομισμάτων, εικονικών νομισμάτων ή κρυπτονομισμάτων.⁷³ Τα ψηφιακά νομίσματα⁷⁴ αποτελούν ψηφιακές αναπαραστάσεις αξίας που δεν εκδίδονται από κεντρική τράπεζα ή δημόσια αρχή, ούτε έχει την εγγύησή τους, δεν συνδέεται κατ' ανάγκη με νόμισμα που νόμιμα κυκλοφορεί και ενώ δεν διαθέτει το νομικό καθεστώς νομίσματος ή χρήματος,

⁷⁰ Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4620/2019, σ.82-83

⁷¹ Καργόπουλος Α., Ανακριτικές πράξεις επί ψηφιακών δεδομένων σε Δαλακούρα Θ. «Ηλεκτρονικό Έγκλημα», 2019, σ. 202.

⁷² Κωνσταντόπουλος Α., Το εμπόριο όπλων μέσω του Dark Net, Crime Times (ηλεκτρονική έκδοση) τεύχος 10/2019

⁷³ ΣυμβΑΠ 2080/2017 ΠοινΧρ 2018, σελ. 198, βλ. επίσης και σχετική μελέτη του Χρ. Μυλωνόπουλου, Χωρεί έκδοση στις ΗΠΑ για νομιμοποίηση κρυπτονομισμάτων (bitcoin) προερχομένων από εγκληματική δραστηριότητα, σελ. 177)

⁷⁴ Σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 ενώ με το άρθρο 2 παρ. 5 του Ν. 4734/2020 (ΦΕΚ Α' 196/8-10-2020) στο άρθρο 3 του ν. 4557/2018 προστέθηκαν παρ. 24 και 25 ως εξής: «24. «Εικονικά νομίσματα»: Η ψηφιακή αναπαράσταση αξίας που δεν εκδίδεται από κεντρική τράπεζα ή δημόσια αρχή, ούτε έχει την εγγύησή τους, δεν συνδέεται κατ' ανάγκη με νομίμως κυκλοφορούν νόμισμα και δεν διαθέτει το νομικό καθεστώς νομίσματος ή χρήματος, όμως γίνεται αποδεκτή από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ως μέσο συναλλαγής και μπορεί να μεταφέρεται, να αποθηκεύεται ή να διακινείται ηλεκτρονικά.

γίνεται αποδεκτή από φυσικά και νομικά πρόσωπα ως μέσο συναλλαγής και μπορεί να μεταφέρεται, αποθηκεύεται ή διακινείται ηλεκτρονικά. Από την απλή ανάγνωση του συγκεκριμένου ορισμού, αντιλαμβάνεται κανείς, ότι το ψηφιακό νόμισμα δεν υπάγεται ούτε στην έννοια του πράγματος, ούτε στην έννοια του τίτλου αξιών ή αξιογράφου, αποτελώντας ψηφιακό δεδομένο το οποίο κατάσχεται κατά την περιγραφόμενη στο άρθρο 265 διαδικασία.

Αναφορικά με το διαδικαστικό κομμάτι της παρούσας διαδικασίας και λαμβάνοντας υπόψιν το άυλο και εύθραυστο χαρακτήρα του συγκεκριμένου είδους πειστηρίων, κατά την τέταρτη παράγραφο της συγκεκριμένης διάταξης, αφού εντοπιστεί μέσω έρευνας το επίμαχο ψηφιακό υλικό, κανόνα θα πρέπει να αποτελεί η διατήρηση της ψηφιακής ακεραιότητάς του και του αμετάβλητου του περιεχομένου του⁷⁵. Αυτός είναι και ο δικαιολογητικός λόγος που σύμφωνα με τη διάταξη «τα ψηφιακά δεδομένα που κατάσχονται διατηρούνται αποθηκευμένα καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας σε ένα και μόνο υλικό μέσο.» Απαραίτητη είναι, επομένως, η δημιουργία ασφαλούς αντιγράφου του αποδεικτικού υλικού, το οποίο τηρείται στο αρχείο ψηφιακών πειστηρίων του Πρωτοδικείου στο οποίο υποβάλλεται η δικογραφία και το οποίο παρέχει τις εγγυήσεις φυσικής ασφάλειας και πρόσβασης σε εκείνους μόνο που ασκούν καθήκοντα στην υπόθεση.⁷⁶

Στην πέμπτη παράγραφο της παρούσας διάταξης, προβλέπεται ότι η αναπαραγωγή και η πρόσβαση στα κατασχεθέντα, είναι αποκλειστικά και μόνο επιτρεπτή σε όσους ασκούν δικαστικά, εισαγγελικά ή ανακριτικά καθήκοντα στη συγκεκριμένη υπόθεση. Προκειμένου να καταστεί δυνατό κάτι τέτοιο, απαραίτητη είναι η δημιουργία κωδικών πρόσβασης και η διαδικασία κρυπτογράφησης.

Ταυτόχρονα στην έκτη παράγραφο, απαγορεύεται η δημιουργία και η διατήρηση αντιγράφων των ψηφιακών δεδομένων για οποιονδήποτε άλλον λόγο εκτός αν ο αρμόδιος εισαγγελέας ή ανακριτής ή συμβούλιο ή το δικαστήριο κρίνουν ότι τα κατασχεμένα ψηφιακά δεδομένα είναι αναγκαίο να περιληφθούν σε άλλη δικογραφία.

---

⁷⁵ Αυτονόητο είναι ότι αμέσως μετά την φυσική αφαίρεση του υλικού φορέα που ενσωματώνει ψηφιακά δεδομένα πειστήρια συντάσσεται σχετική έκθεση, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 149 ΚΠΔ, κατά την οποία "Η έκθεση πρέπει να συντάσσεται στον τόπο όπου γίνεται η πράξη ή η δήλωση που βεβαιώνεται σ' αυτήν και στον ίδιο το χρόνο της ενέργειας ή, αν αυτό είναι αδύνατο, αμέσως κατόπιν". Με τη διάταξη αυτή επιτάσσεται η άμεση σύνταξη της έκθεσης κατάσχεσης στον τόπο και τον αυτό χρόνο της ενέργειας, με σκοπό την ακριβέστερη πιστοποίηση των πράξεων ή δηλώσεων, χωρίς, όμως, λόγω του ανέφικτου, σε πολλές περιπτώσεις, της επίκαιρης, κατά τα άνω, σύνταξης έκθεσης, να απαγγέλλεται σχετική ακυρότητα.

⁷⁶ Γεωργιάδου Μ., ό.π. σ. 1493.

3ο Κεφάλαιο

Διαδικαστικά Ζητήματα επιβολής της Κατάσχεσης.

Α. Χρονικό σημείο επιβολής της κατάσχεσης.

Έχει καταστεί φανερό, ότι η κατάσχεση αποτελεί πρωτίστως γενική ανακριτική πράξη και αποσκοπεί προπάντων στη συλλογή, διατήρηση των αποδείξεων καθώς και στην εξασφάλιση των ιχνών του εγκλήματος. Πρόκειται για ένα μέτρο, το οποίο μπορεί να επιβληθεί τόσο κατά το στάδιο της κύριας ανάκρισης, όσο και κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης αλλά και μετά το πέρας της κύριας ανάκρισης.⁷⁷

Αναφορικά με την επιβολή της κατάσχεσης στο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης,⁷⁸ είχαν διατυπωθεί στο παρελθόν αμφιβολίες σχετικά με τη δογματική ορθότητα της επιβολής κατάσχεσης από το πρώιμο στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης⁷⁹, στο οποίο δεν έχει καν ακόμα αποδοθεί κατηγορία.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, μετά την υποβολή έγκλησης, μήνυσης ή αναφοράς, ο Εισαγγελέας, σίγουρα επιχειρεί κάποιες ανακριτικές, διασφαλιστικού χαρακτήρα πράξεις, προκειμένου να βρει την πιθανότητα ενοχής του δράστη. Η κατάσχεση κατά τη θέση αυτή δεν είναι η ενδεδειγμένη ενέργεια, καθώς αποτελεί προωθημένη ανακριτική ενέργεια η οποία δεν είναι αναγκαία, εφόσον στο στάδιο αυτό δεν χρειάζεται πλήρης απόδειξη. Επιχείρημα υπέρ της θέσης αυτής, αποτελεί το γεγονός ότι ακόμα και η ένορκη εξέταση του υπόπτου δεν επιτρέπεται να αποτελέσει μέρος της ποινικής δικογραφίας, επομένως είναι παράλογο να υπάρχει η δυνατότητα επιχείρησης μίας εκ των επαχθέστερων ανακριτικών πράξεων. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, προκαταρκτική εξέταση και κατάσχεση είναι έννοιες ασυμβίβαστες και αντίπαλες. Η αντίθετη θέση, έρχεται σε αντίθεση με τον εξασφαλιστικό για τα δικαιώματα του κατηγορουμένου χαρακτήρα της Ποινικής Δικονομίας.⁸⁰

Η θέση αυτή σε κάθε περίπτωση, απηχεί παλαιότερες αντιλήψεις συνυφασμένες με το τότε ισχύον νομοθετικό καθεστώς. Αντιθέτως, κατά το ισχύον νομοθετικό καθεστώς, παρά το γεγονός ότι πράγματι η ανωτέρω θέση εμπεριέχει κάποια βάση σε σχέση ιδίως με το τεκμήριο αθωότητας, καθόσον όπως αναφέρθηκε, η κατάσχεση αποτελεί ένα μέτρο ισχυρού δικονομικού

⁷⁷ Σύμφωνα με το άρθρο 266 ΚΠΔ.

⁷⁸ Για την οποία ρητώς προβλέπεται με το άρθρο 269 παρ. 3 ΚΠΔ, η δυνατότητα επιβολής κατάσχεσης.

⁷⁹ Και της αστυνομικής προανάκρισης

⁸⁰ Καλφέλης Γ. «Η κατάσχεση και η άρση αυτής κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης και της αστυνομικής προανάκρισης», Αρμενόπουλος 1986, σελ. 200, όπου επιπροσθέτως υποστηρίζεται ότι σε αντίθεση με την προκαταρκτική εξέταση όπου οι πιθανότητες τέλεσης της πράξης είναι οι ίδιες με τις πιθανότητες μη τέλεσής της, στην αστυνομική προανάκριση το έγκλημα λόγω του αυτόφωρου χαρακτήρα του έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να έχει τελεστεί, οπότε σε αυτή την περίπτωση, η επιβολή κατάσχεσης είναι περισσότερο δικαιολογημένη.

καταναγκασμού, η δυνατότητα επιβολής της ήδη από το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης είναι αναντίρρητη.

Αυτονόητη είναι και η επιβολή του μέτρου κατά τη διάρκεια της κύριας ανάκρισης, τόσο από το γεγονός της νομοθετικής ρύθμισης των άρθρων 239 παρ. 1, 251 παρ. 1 και 260 επ. ΚΠΔ, όσο και από τον χαρακτήρα της κατάσχεσης, ως κατεξοχήν ανακριτικής πράξης, η οποία συμβάλλει στη συλλογή αποδεικτικού υλικού, συμπροσδιορίζοντας το αντικείμενο της ποινικής διαδικασίας.⁸¹

Ενδιαφέρον παρουσιάζει αναμφισβήτητα η διάταξη του άρθρου 266⁸², η οποία περιλαμβάνει δύο περιπτώσεις στις οποίες η επιβολή της κατάσχεσης διατάσσεται αφού περατωθεί η κύρια ανάκριση. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο της συγκεκριμένης διάταξης, διατάσσεται κατάσχεση από το Δικαστήριο σε κάθε στάση της δίκης, και από το δευτεροβάθμιο, εφόσον τα πειστήρια ανακαλύφθηκαν, ενώ η υπόθεση εκκρεμεί σε αυτό.⁸³ Για τη διενέργεια της κατάσχεσης απαιτείται πρόταση του Εισαγγελέα ή αίτηση διαδίκου, δύναται όμως να διαταχθεί και αυτεπαγγέλτως.⁸⁴

Στην δεύτερη παράγραφο της συγκεκριμένης διάταξης, επί αμετάκλητης καταδίκης ακόμη κι αν η ποινή έχει εκτιθεί ή αποσβεσθεί, χωρεί κατάσχεση από τον Εισαγγελέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση⁸⁵ και αυτεπαγγέλτως. Η διάταξη αυτή κρίθηκε αναγκαία για την πιο αποτελεσματική προστασία του ζημιωθέντος προς απόληψη των πραγμάτων του, η οποία διαφορετικά θα καθίστατο δυνατή μόνο μέσω των Πολιτικών Δικαστηρίων.⁸⁶

Τέλος, αναφορικά με την χρονική διάρκεια της κατάσχεσης, λόγω του γεγονότος ότι αποτελεί δικονομικό μέτρο και δύναται να επιβληθεί σε πολύ πρώιμο στάδιο της ποινικής διαδικασίας, φέρει έναν προσωρινό χαρακτήρα⁸⁷, ενώ η τελική κρίση για την τύχη των κατασχεθέντων ανήκει στο δικαστήριο ουσίας.⁸⁸

---

⁸¹ Παπαδαμάκη Α. «Ποινική Δικονομία-Θεωρία-Πράξη-Νομολογία», εκδόσεις Σάκκουλα, 7^η Έκδοση, 2017, σ. 275-277.

⁸² Η διάταξη του οποίου παρέμεινε ίδια με αυτή του άρθρου 263 του προϊσχύσαντος Κώδικα.

⁸³ Ζησιιάδης Ι. «Ποινική Δικονομία», τόμ. Β, 1977, σ.222, σημ. 50

⁸⁴ Γεωργιάδου Μ., ό.π., σ.1494

⁸⁵ Επί κατεπείγοντος θα μπορούσε να διαταχθεί και η κατάσχεση από τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών του τόπου όπου βρίσκονται τα κατασχεθέντα, ειδοποιώντας αμέσως τον αρμόδιο Εισαγγελέα, Ζησιιάδης Ι., ό.π, τόμ. Β, 1977, σ.222

⁸⁶ Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, σ.497

⁸⁷ Συμεωνίδης Δ., ό.π., σ. 62

⁸⁸ Σύμφωνα με την ΚΠΔ 269 παρ.3 και στο Δικαστικό Συμβούλιο.

B. Διαδικαστικά ζητήματα λήψης αντιγράφων και φύλαξης των κατασχεθέντων (267-268 ΚΠΔ).

Οι διατάξεις του άρθρου 267 ΚΠΔ, ίδιες με τις διατάξεις των άρθρων 264 και 265 προϊσχύσαντα ΚΠΔ ρυθμίζουν τα σχετικά με τα αντίγραφα των εγγράφων που κατασχέθηκαν και τη δικαστική παρακατάθεσή τους. Συμπεριλήφθηκαν διατάξεις για την έκδοση αντιγράφων από έγγραφα που κατασχέθηκαν προκειμένου να διευκολυνθούν οι κάτοχοί τους πριν από την κατάσχεση και όσοι δικαιούνται στη λήψη αντιγράφων.⁸⁹ Αντίγραφα δίδονται μόνο σε εκείνους που κατέχουν έγγραφα πριν από την κατάσχεση και όχι σε τρίτους⁹⁰

Στο άρθρο 268 ΚΠΔ, όπως αυτό διορθώθηκε με το ΦΕΚ Α' 122/16.07.2019, ρυθμίζονται τα ζητήματα σχετικά με τη φύλαξη, την τύχη και την καταστροφή των πραγμάτων που κατασχέθηκαν. Η παρούσα διάταξη παρέμεινε σχεδόν ίδια με τις διατάξεις των άρθρων 266 και 267 του προϊσχύσαντα ΚΠΔ. Τα κατασχεθέντα έγγραφα μπαίνουν στη δικογραφία. Τα πράγματα παραδίδονται στον γραμματέα του δικαστηρίου και φυλάσσονται στο γραφείο του και αν πρόκειται για μεγάλα αντικείμενα που δεν μπορούν να φυλαχθούν από τον γραμματέα στο δικαστικό μέγαρο, ορίζεται ως μεσεγγυούχος φύλακας τρίτο πρόσωπο για να τα φυλάσσει αλλού. Μεσεγγυούχος είναι δυνατό να οριστεί και ο ίδιος ο κατηγορούμενος ή ο παθών, συντασσομένης έκθεσης. Είναι δυνατό ο προανακρίνων, ο ανακριτής ή το δικαστικό συμβούλιο να επιβάλλουν στο μεσεγγυούχο καταβολή εγγύησης⁹¹, χρηματικής ή προσωπικής. Ο μεσεγγυούχος δεν έχει δικαίωμα χρήσης των πραγμάτων, π.χ. ενός κατασχεθέντος αυτοκινήτου, και για οποιαδήποτε βλάβη ή απώλεια ευθύνεται αστικά για αδικοπραξία και ποινικά κατά το 177 ΠΚ, ενώ υποχρεούται να τα αποδώσει μόλις του ζητηθούν. Δυνατή είναι και η αλλαγή του προσώπου του μεσεγγυούχου από τον διορίσαντα ανακριτή ή ανακριτικό υπάλληλο και επί προανάκρισης από τον εισαγγελέα, μέχρι την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο. Κάθε σχετική αμφισβήτηση επιλύεται από το συμβούλιο κατά το άρθρο 307 εδ. β' και στ'. Όσο διαρκεί η ανάκριση, αρμόδιο όργανο για να διατάξει την μεσεγγύηση είναι ο ανακριτής, μετά την περάτωση της ανάκρισης και μέχρι την αμετάκλητη παραπομπή το δικαστικό συμβούλιο και έκτοτε το δικαστήριο.⁹² Η αλλαγή στο πρόσωπο του μεσεγγυούχου κατά το στάδιο της ανάκρισης διατάσσεται από τον ανακριτή μετά από πρόταση του εισαγγελέα⁹³, το δικαστικό συμβούλιο επιλαμβάνεται μετά το πέρας της ανάκρισης και μέχρι

⁸⁹ Αιτιολογική Έκθεση Σχεδίου ΚΠΔ, σ.498

⁹⁰ Ως προς τους οποίους εφαρμόζεται το άρθρο 147 ΚΠΔ

⁹¹ ΣυμβΕφΘεσ 449/1990, ΠοινΧρ Μ', σελ. 1173

⁹² ΔιατΑνακρΧαλκ 10/1996, ΠοινΧρ ΜΣΤ', σελ. 1345

⁹³ ΣυμβΠλημΘεσπρ 33/2010, ΠοινΔικ 2010, σελ. 997, ΔιατΑνακρΠλημΑθ 192/2006, ΠοινΔικ 2007, σελ. 441

την αμετάκλητη παραπομπή, καθώς και στις περιπτώσεις που ανακύπτει διαφωνία κατά το άρθρο 307 ΚΠΔ⁹⁴, ενώ, σύμφωνα με την κρατούσα στη νομολογία άποψη⁹⁵, το δικαστικό συμβούλιο διατηρεί την αρμοδιότητά του αυτή και μετά την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο, ακόμα και μετά την πρωτοβάθμια καταδίκη, έστω και αν έχει διαταχθεί υποχρεωτικά δήμευση⁹⁶. Κατά την προανάκριση ή κατά την προκαταρκτική εξέταση που διενεργεί προανακριτικός υπάλληλος, η αλλαγή διατάσσεται από τον εισαγγελέα.

4^ο Κεφάλαιο

Η άρση της Κατάσχεσης

Το ζήτημα της προστασίας του καθ' ου η κατάσχεση αλλά και του τρίτου προσώπου στο οποίο μπορεί να ανήκουν τα κατασχεθέντα, ρυθμίζεται από το πλέγμα των διατάξεων 269 παρ.3, 311 παρ.2 και 372 ΚΠΔ. Σε όλες τις περιπτώσεις, κρίσιμο είναι το ζήτημα του σταδίου στο οποίο βρίσκεται η ποινική διαδικασία, καθώς κάθε φορά νομιμοποιείται διαφορετικό δικαιοδοτικό όργανο.

Α. Η δυνατότητα άρσης της κατάσχεσης από το Δικαστικό Συμβούλιο κατά την 269 παρ. 3 ΚΠΔ.

Κεντρικής σημασίας ιδίως αναφορικά με το ζήτημα της αρμοδιότητας του Δικαστικού Συμβουλίου να διατάξει την άρση της κατάσχεσης ιδίως όταν πρόκειται για δήμευτά αντικείμενα αποτελεί η τρίτη παράγραφος του άρθρου 269⁹⁷. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4620/2019, η συγκεκριμένη διάταξη συνιστά τροποποίηση διορθωτικού χαρακτήρα σε σχέση με το προγενέστερο καθεστώς. Η διάταξη όπως ισχύει σήμερα αναφέρει «Σε κάθε περίπτωση το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο μπορεί να διατάξει να αρθεί η κατάσχεση, αν δεν είναι πιθανόν ότι από αυτόν τον λόγο θα δημιουργηθούν δυσχέρειες στην εξακρίβωση της αλήθειας. Κατά την προκαταρκτική εξέταση και την προανάκριση και στις περιπτώσεις των παρ. 3 και 4 του άρθρου 43 και των παρ. 2 και 3 του άρθρου 51 η άρση της κατάσχεσης διατάσσεται μετά την υποβολή αίτησης από τον κύριο των κατασχεθέντων, από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών και κατά την κύρια ανάκριση από τον ανακριτή. Εναντίον της

⁹⁴ ΣυμβΕφΘεσ 650/2000, ΠοινΧρ ΝΑ', σελ. 733, ΔιατΑνακρΠλημΑθ 192/2006, ΠοινΔικ 2007, σελ. 441

⁹⁵ ΣυμβΕφΘεσ 650/2000, ΠοινΧρ ΝΑ', σελ. 733, ΣυμβΕφΠατρ 420/1995 Αρμενόπουλος 1996, σελ. 383, ΣυμβΕφΘρακ 108/2001, ΠοινΧρ ΝΗ', σελ. 452, ενώ αντίθετος είναι ο Α. Καρράς, 2011, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, σελ. 504 και Α. Κονταξής, 1994, Ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, σελ. 1677

⁹⁶ ΣυμβΕφΙωαν 128/2000, ΠραξΛογΠΔ 2001, σελ. 479, αντίθετα ΣυμβΕφΙωαν 94/1997, ΠραξΛογΠΔ 2001, σελ. 479

⁹⁷ Όπως το άρθρο τροποποιήθηκε με τα άρθρα 123 του Ν. 4855/2021 και 62 του Ν.4871/2021.

απορριπτικής διάταξης του εισαγγελέα ή του ανακριτή επιτρέπεται προσφυγή στο συμβούλιο μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τότε που κοινοποιήθηκε η διάταξη σε εκείνον που αιτήθηκε την άρση της κατάσχεσης. Το ενδεχόμενο της δήμευσης των πραγμάτων που κατασχέθηκαν δεν εμποδίζει την αλλαγή του προσώπου του φύλακα ούτε την άρση της κατάσχεσης από το δικαστικό συμβούλιο.».

Μέχρι τη θέση σε ισχύ του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και την ρητή πρόβλεψη δυνατότητας άρσης της κατάσχεσης ακόμα και δημευτέων αντικειμένων από το Δικαστικό Συμβούλιο, το ζήτημα αυτό είχε απασχολήσει έντονα τόσο τη θεωρία όσο και τη νομολογία, η οποία ήταν ιδιαίτερα αυστηρή και αρνητική στην σχετική δυνατότητα. Καίτοι το συγκεκριμένο ζήτημα επιλύθηκε νομοθετικά με την θέση σε ισχύ της παρούσας διάταξης, σκόπιμο είναι να παρουσιαστεί η προϊσχύουσα νομολογιακή τάση.

Η θέση που είχε εξαρχής κυριαρχήσει στη νομολογία των δικαστικών συμβουλίων τόσο των πλημμελειοδικείων όσο και των Εφετείων⁹⁸ ως προς τα αντικείμενα που είχαν κατασχεθεί με σκοπό τη δήμευση ήταν απολύτως αρνητική στη συντριπτική πλειοψηφία τους. Οι απορριπτικές αποφάσεις των Συμβουλίων θεμελιώναν την κρίση τους στο γεγονός ότι δεν είχαν αρμοδιότητα να αποφασίσουν στα ενδιάμεσα διαδικαστικά στάδια για την άρση της κατάσχεσης, όταν αυτή επιβλήθηκε σε δημευτά αντικείμενα.⁹⁹ Η θεμελίωση της θέσης αυτής επιχειρείται με βάση τα εξής επιχειρήματα. Αρχικά, τα κρίσιμα απορριπτικά βουλεύματα, επικαλούνταν σε μεγάλο βαθμό την έλλειψη νομοθετικής ρύθμισης αναφορικά με τη δυνατότητα άρσης της κατάσχεσης επί δημευτέων αντικειμένων. Θεωρούσαν, επομένως, ότι η ρύθμιση του άρθρου 268 παρ. 3 όπως ίσχυε αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τα αντικείμενα που είχαν κατασχεθεί και αποτελούσαν πειστήρια, για το λόγο ότι πλέον δεν έχουν κάποια αποδεικτική αξία.

Ένα δεύτερο επιχειρήμα που περιλαμβανόταν στις αιτιολογίες των συγκεκριμένων βουλευμάτων, είναι ότι με την τυχόν άρση της κατάσχεσης θα προκαταλαμβάνονταν η κρίση του δικαστηρίου ουσίας αναφορικά με την υπόθεση, στο οποίο αποκλειστικά και μόνο ανήκει η εξουσία να κρίνει για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Τρίτο επιχειρήμα, που διαλαμβάνονταν στο περιεχόμενο των συγκεκριμένων βουλευμάτων ήταν ότι ακόμα και αν το δικαστήριο της ουσίας καταδίκασε το δράστη, υπάρχει ο κίνδυνος να καταστεί αδύνατη η δήμευση του πράγματος. Η διατύπωση που υιοθετούταν με μικρές

---

⁹⁸Βλ. ενδεικτικά ΣυμβΠλημΘες 1480/1990 Υπερ. 1991, σ.706, ΣυμβΠλημΘες 311/1991 Υπερ. 1992 σ.115, ΣυμβΠλημΘες 333/1991 Υπερ. 1992, ΠλημΑθ 2321/2002, ΠοινΧρ ΝΒ'σελ 939, ΣυμβΕφΘράκης 43/1990, Υπερ. 1991, σελ. 857, ΣυμβΠλημΘες 311/1991, Υπερ. 1992, σελ.115, ΣυμβΕφΘράκης 78/2007, ΠοινΧρ 2008, σελ.542, ΣυμβΕφΘες 894/2000, Αρμ. 2000, σελ. 1539, ΣυμβΕφΘες 650/2000, ΠοινΧρ 2001, σελ. 733 και ΣυμβΠλημΑθ 478/2010, ΠοινΧρ 2011, σελ. 746.

⁹⁹ Συμεωνίδης Δ., ό.π., σ. 455-457

αποκλίσεις ως σκεπτικό ήταν ότι «μόνο όταν δεν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις η δήμευση των κατασχεθέντων, διότι διαφορετικά θα προκαταλαμβάνονταν με την έκδοση σχετικού βουλεύματος η απόφαση του αρμοδίου Δικαστηρίου στο οποίο αποκλειστικά έχει ανατεθεί η τελική κρίση για την τύχη τους και δεν θα ήταν δυνατή η επιβολή δήμευσης»¹⁰⁰

Επικαλούμενα, λοιπόν, τα δικαστικά συμβούλια τα ανωτέρω επιχειρήματα, απέρριπταν σωρηδόν τις επιμέρους αιτήσεις ως απαράδεκτες.¹⁰¹ Βέβαια, επικράτησαν και κάποιες «διορθωτικές» τάσεις από μέρους της νομολογίας σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις και με «ενδιάμεσες» λύσεις. Σε ένα πρώτο επίπεδο, αναγνωρίστηκε κατ' εξαίρεση η δυνατότητα του δικαστικού συμβουλίου να διατάξει την άρση της κατάσχεσης των πραγμάτων που κρίθηκαν ως δημευτέα και την επιστροφή τους στον ιδιοκτήτη τους στις περιπτώσεις που προκύπτει ότι αυτός είναι εντελώς αμέτοχος στην αξιόποινη πράξη ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η δήμευση δεν προβλέπεται ως υποχρεωτική.¹⁰² Στην ίδια κατεύθυνση «μετριασμού» της αυστηρής τάσης της νομολογίας κινούταν και η ενδιάμεση λύση της αντικατάστασης μεσεγγυούχου. Η λύση αυτή λειτουργούσε πρακτικά ως εξής. Σε πολλές περιπτώσεις τα Συμβούλια, αρνούμενα την δικαιοδοσία τους για την άρση της κατάσχεσης μετέβαλαν απλώς το πρόσωπο του μεσεγγυούχου ορίζοντας ως μεσεγγυούχο τον ιδιοκτήτη του κατασχεθέντος αντικειμένου.¹⁰³

Παρόλα αυτά, η θεωρία ήδη υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς είχε υπογραμμίσει τις αδυναμίες της συγκεκριμένης θέσης. Συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε ότι με την επιχειρηματολογία της κρατούσας άποψης, αυτοαναιρείται η ίδια η δικαιολογητική βάση της άρνησης άρσης της κατάσχεσης. Τούτο διότι οι μεν αιτήσεις απορρίπτονταν ως απαράδεκτες για να μην «προκαταβάλουν» με οποιαδήποτε κρίση τους το δικαστήριο της ουσίας σχετικά με την επιβολή δημεύσεως, ωστόσο οι ίδιες μετέβαλαν μία αμιγώς ανακριτική πράξη, σε προκαταβολική ποινή κατά προφανή απόκλιση από το τεκμήριο αθωότητας, λόγω της ενδεχόμενης δήμευσης των πραγμάτων αυτών.¹⁰⁴ Οι θέσεις αυτές της νομολογίας έθιγαν δίχως αμφιβολία και την συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα δικαστικής προστασίας.

¹⁰⁰ ΑΠ 137/1968 ΠΧρ.1968, σ.249, ΣυμβΕφΘες 894/2000 Αρμ. 2000 σ.1539, ΣυμβΕφΘες 612/1995 Αρμ 1995, σ.1209, ΣυμβΕφΘες 365/1993 Υπερ 1993, σ.1138.

¹⁰¹ Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αποκλίνουσα παραλλαγή το βούλευμα του ΣυμβΠλημΚαθ 79/1999, Υπερ. 1999, σ.143, που βέβαια απορρίπτει την αίτηση ως ουσιαστικά αβάσιμη, δεχόμενο, όμως, ότι το Συμβούλιο θα πρέπει να θεωρηθεί αρμόδιο να αποφανθεί για το ζήτημα της άρσης της κατάσχεσης όσο διαρκεί η προδικασία, σε περίπτωση, όμως που απειλείται η επιβολή της δήμευσης είναι υποχρεωμένο απορρίψει επί της ουσίας τη σχετική αίτηση. Άλλωστε ο κίνδυνος ματαίωσης της δήμευσης συνιστά μόνο ουσιαστικού χαρακτήρα κριτήριο που δεν νοείται επίκλησης στο επίπεδο παραδεκτού και δικαιοδοσίας.

¹⁰² ΣυμβΠλημΘες 1480/1990, Υπερ. 1991 σ.706, ΣυμβΠλημΔραμ 63/1990, Αρμ. 1990,σ.777, ΣυμβΕφΘες 544/1991,Υπερ.1991,σ.1140.

¹⁰³ ΣυμβΕφΑθ 2047/2002, ΠοινΔικ 2002, σ.1241, ΣυμβΠλημΣερ 509/1996, Υπερ. 1997, σ. 365, ΣυμβΠλημΛαρ 324/1995, Υπερ 1996, σ.591, ΣυμβΠλημΙων 195/2001 ΠοινΧρ 2002,σ.273,ΕφΘες.650/2000, ΠοινΧρ 2001, σ.1103, ΕφΘρακ 108/2001, ΠοινΧρ 2001,σ.823.

¹⁰⁴ Τσόλια Γ, ό.π, σ.1013, Συμεωνίδη Δ. ό.π. 477

Δεύτερο, ιδιαίτερα σημαντικό επιχείρημα που διατυπώθηκε κατά της κρατούσας θέσης είναι το γεγονός ότι ακόμα και με το προϊσχύον νομοθετικό καθεστώς δεν είχε καμία νομοθετική θεμελίωση. Τούτο διότι, σύμφωνα με το άρθρο 307 εδ' β ΚΠΔ εγκαθιδρύεται γενική αρμοδιότητα του δικαστικού συμβουλίου κατά τη διάρκεια της ανάκρισης να αποφανθεί για ένα σημαντικό ζήτημα όπως η κατάσχεση ενώ σύμφωνα με την προϊσχύσασα διάταξη ΚΠΔ 268 παρ. 3 ΚΠΔ όπως ίσχυε αναφερόταν ότι «σε κάθε περίπτωση το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο μπορεί να διατάξει να αρθεί η κατάσχεση [...]». Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο νομοθέτης δεν όρισε περιοριστικά τις περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατή η άρση της κατάσχεσης, αντιθέτως ήδη υπό το φως του προγενέστερου καθεστώτος χρησιμοποίησε την ανεπίδεκτη έτερης ερμηνείας έκφραση «σε κάθε περίπτωση», η οποία σημαίνει ότι η μοναδική προϋπόθεση προκειμένου να διαταχθεί η άρση της κατασχέσεως ήταν να μην δημιουργηθούν δυσχέρειες στην εξακρίβωση της αλήθειας.¹⁰⁵ Περαιτέρω, και από την προϊσχύσασα διάταξη 373ΚΠΔ (πλέον 372 ΚΠΔ), προέκυπε ότι το δικαστήριο με την τελειωτική του απόφαση, διατάσσει να αποδοθούν στον ιδιοκτήτη τα πράγματα που αφαιρέθηκαν και δεν έγινε άρση της κατάσχεσης σύμφωνα με το άρθρο 268. Ήδη από την νομοθετική αυτή ρύθμιση προέκυπε εναργώς, ότι η αρμοδιότητα για την άρση δεν ανήκει μόνο στο δικαστήριο της ουσίας. Άλλωστε, η οριστική και τελειωτική κρίση όλων των επιμέρους ζητημάτων της ποινικής δίκης ανήκει πάντοτε στο δικαστήριο ουσίας¹⁰⁶, επομένως σύμφωνα με τη θέση αυτή της νομολογίας το Δικαστικό Συμβούλιο θα έπρεπε να απέχει οριστικά από την έκδοση οποιουδήποτε βουλεύματος.¹⁰⁷

Επιπροσθέτως, η θέση της νομολογίας περί αναρμοδιότητας του δικαστικού συμβουλίου, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αντιμετωπίζονται ενιαία, δύο εντελώς διαφορετικά ζητήματα, αυτό της καθ' ύλη αρμοδιότητας του δικαστικού συμβουλίου και εκείνο των προϋποθέσεων άρσης της κατάσχεσης. Συγκεκριμένα, η νομολογία εξαρτά την αρμοδιότητα του Συμβουλίου για την άρση της κατάσχεσης από τον υποχρεωτικό ή μη χαρακτήρα της δήμευσης, ενώ στην πραγματικότητα το στοιχείο αυτό αποτελεί μονάχα κρίση για τη βασιμότητα της άρσης της κατάσχεσης.

Εκτός, όμως, από τα δογματικά άτοπα και την νομική ακροβασία που διαπνέει την άποψη της νομολογίας, αυτή αντιβαίνει ολοκληρωτικά σε κατοχυρωμένες συνταγματικές αρχές. Συγκεκριμένα, προσκρούει στην αρχή του κράτους δικαίου και θίγει το δικαίωμα δικαστικής προστασίας καθώς και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας. Τούτο διότι ο πολίτης ο οποίος

---

¹⁰⁵ Τσόλια Γ, ό.π., σ.1013

¹⁰⁶ Το γεγονός ότι τελικά το δικαστήριο της ουσίας είναι εκείνο που θα αποφασίσει για την επιβολή ή όχι της δήμευσης δεν σημαίνει ότι έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για την εκφορά κρίσης ενός παντελώς αυτοτελούς δικονομικού μέτρου, ήτοι εκείνου της κατάσχεσης βλ. Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ. 487.

¹⁰⁷ Τσόλια Γ, ό.π., σ.1014

θίγεται από ένα τόσο σοβαρό δικονομικό μέτρο δεν μπορεί με ασφάλεια να ζητήσει την ανατροπή του λόγω δήθεν έλλειψης δικαιοδοσίας, συνιστώντας στην πραγματικότητα η πρακτική αυτή μέχρι και αρνησιδικία.¹⁰⁸

Παράλληλα, δεν συμβαδίζει με την αρχή της αναλογικότητας, υπό την έννοια ότι αναφορικά με την επιβολή ενός μέτρου δικονομικού καταναγκασμού όπως η κατάσχεση πρέπει οπωσδήποτε να επιχειρείται στάθμιση από δικαιοδοτικό όργανο.

Τέλος, προσβάλλεται και το τεκμήριο αθωότητας, με την ανελαστική διατήρηση κάθε είδους δικονομικού μέτρου, χωρίς να εξασφαλίζεται η δυνατότητα άρσης τους, ούτε καν με δικαστική κρίση.

Μετά από την παρουσίαση της συγκεκριμένης προβληματικής που ίσχυε στο προγενέστερο καθεστώς, αντιλαμβάνεται κανείς την «διορθωτική» παρέμβαση του νομοθέτη του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Με το τελευταίο εδάφιο της τρίτης παραγράφου του άρθρου 269 ΚΠΔ ορίζεται πλέον ρητά ότι **«Το ενδεχόμενο της δήμευσης των πραγμάτων που κατασχέθηκαν δεν εμποδίζει την αλλαγή του προσώπου του φύλακα ούτε την άρση της κατάσχεσης από το Δικαστικό Συμβούλιο.»** Με τη ρύθμιση αυτή παρέχεται αναμφίβολα επαρκέστερη δικαστική προστασία, τόσο στον κατηγορούμενο όσο και σε τρίτα πρόσωπα, των οποίων τα δικαιώματα θίγονται.¹⁰⁹

Πέρα, όμως, από το ζήτημα της αρμοδιότητας των Δικαστικών Συμβουλίων να διατάζουν την άρση της κατάσχεσης, παρατηρείται ακόμα μία καινοτομία. Η καινοτομία αυτή, συνίσταται στην προσθήκη του εδαφίου β στην Τρίτη παράγραφο της διάταξης η οποία ορίζει ότι κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξέτασης η άρση της κατάσχεσης διατάσσεται από τον εισαγγελέα ενώ κατά τη διάρκεια της κύριας ανάκρισης από τον ανακριτή.¹¹⁰ Σύμφωνα με την αιτιολογία της σχετικής τροπολογίας *«Επειδή η κατάσχεση είναι μέτρο δικονομικής δέσμευσης ιδιοκτησίας και εφόσον επιβάλλεται με εντολή του εισαγγελέα ή αυτεπάγγελα από τους προανακριτικούς υπαλλήλους, πρέπει να αίρεται με τον ίδιο τρόπο, χωρίς να απαιτείται δικαστική κρίση. Συνεπώς, η προσθήκη της εν λόγω διάταξης κρίνεται αναγκαία καθώς συμβάλλει ουσιαστικά στην οικονομία και επιτάχυνση της ποινικής δίκης, η οποία επιβραδύνεται με την ισχύουσα ρύθμιση λόγω της χρονοβόρας και δυσκίνητης διαδικασίας των δικαστικών συμβουλίων. Η διάταξη καταλαμβάνει και τις περιπτώσεις άρσης κατάσχεσης που προβλέπονται*

---

¹⁰⁸ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.490

¹⁰⁹ Βλ. και ΕφΑιγ 52/2016 ΠοινΔικ 2017,σ.61 στην οποία κρίθηκε ότι με βάση το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, ειδικά για τα κατασχεθέντα αντικείμενα που ανήκουν σε τρίτα πρόσωπα- μη κατηγορούμενους ανεξάρτητα από την υποχρεωτικότητα της δήμευσης, θεμελιώνεται η υλική αρμοδιότητα των δικαστικών συμβουλίων με τη μοναδική προϋπόθεση ότι δεν θα δημιουργηθούν δυσχέρειες για την εξακρίβωση της αλήθειας.

¹¹⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 123 του ν. 4855/2021.

σε ειδικούς ποινικούς νόμους, στις οποίες το συμβούλιο πλημμελειοδικών επιλαμβάνεται μόνο επί προσφυγής κατά απορριπτικής διάταξης του εισαγγελέα του ανακριτή. Περαιτέρω, παρέχεται η δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά απορριπτικής διάταξης του εισαγγελέα ή του ανακριτή».

Καθίσταται, επομένως, φανερό ότι με τη συγκεκριμένη ρύθμιση επιτυγχάνεται η οικονομία της δίκης και η σε κάθε περίπτωση αποφυγή των δυσμενών συνεπειών που ενέχει η άρση της κατάσχεσης. Το δικαστικό συμβούλιο σε αυτές τις περιπτώσεις επιλαμβάνεται επί της εξίσου νεοπροβλεφθείσας προσφυγής κατά της απορριπτικής διάταξης του εισαγγελέα ή ανακριτή.

Β. Αρμοδιότητα του δικαστικού συμβουλίου για την τύχη των κατασχεθέντων όταν αποφαίνεται οριστικά για την ποινική δίωξη κατά ΚΠΔ 311 παρ.2.

Στη συγκεκριμένη διάταξη προβλέπεται ρητά η υποχρέωση του δικαστικού συμβουλίου, όταν αποφασίζει οριστικά ότι δεν πρέπει να γίνει η κατηγορία κατά του κατηγορουμένου ή παύει οριστικά ή προσωρινά την ποινική δίωξη ή την κηρύσσει απαράδεκτη, είτε να διατάξει την απόδοση των κατασχεθέντων στο πρόσωπο του ιδιοκτήτη τους είτε να διατάξει τη δήμευση των πραγμάτων που πρέπει να δημευτούν.¹¹¹ Σχετικά με την πρώτη δυνατότητα περί επιβολής της δήμευσης, αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ως μέτρο ασφαλείας αποτελεί μονόδρομο η άρση της κατάσχεσης και η απόδοση των κατασχεθέντων στον ιδιοκτήτη τους κατά την ΑΚ 1000 και όχι στον απλό κάτοχο των πραγμάτων. Ιδιαίτερα σημαντικό ως προς τη συγκεκριμένη διάταξη αποτελεί και το γεγονός ότι η επιμέρους διάταξη του βουλεύματος που αφορά την απόδοση των κατασχεθέντων δεν δεσμεύει τους τρίτους, ούτε αποτελεί κάποιο πρόκριμα για την κρίση των Πολιτικών Δικαστηρίων στα οποία ο τρίτος μπορεί να προσφύγει προκειμένου να διεκδικήσει το πράγμα.¹¹² Σε κάθε περίπτωση κατά της διάταξης, που διατάσσει την απόδοση των κατασχεθέντων ή τη δήμευσή τους προβλέπεται η άσκηση έφεσης τόσο στους διαδίκους όσο και στον τρίτο.¹¹³

Γ. Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της ουσίας για την τύχη των κατασχεθέντων όταν αποφαίνεται για την ουσία της υπόθεσης ΚΠΔ 372.

Αυτονόητο είναι ότι το Δικαστήριο το οποίο αποφασίζει για την ποινική κατηγορία, έχει σύμφωνα με την ΚΠΔ 372 την υποχρέωση να αποφαινεται ταυτόχρονα και για την τύχη των πραγμάτων που κατασχέθηκαν. Στη συγκεκριμένη διάταξη περιλαμβάνεται ρητή παραπομπή

---

¹¹¹ Σημειώνεται ότι σε καμία περίπτωση η συγκεκριμένη κρίση του Συμβουλίου δεν φέρει καταδικαστικό χαρακτήρα, η δήμευση που διατάσσεται αποτελεί αποκλειστικά και μόνο μέτρο ασφαλείας και όχι παρεπόμενη ποινή.

¹¹² Σε κάθε περίπτωση μέχρι να αποφανθεί το Πολιτικό Δικαστήριο για το ζήτημα της κυριότητας το Συμβούλιο μπορεί να αντικαταστήσει τον φύλακα που αρχικά ορίστηκε.

¹¹³ Για την άσκηση ενδίκου μέσου από τον αμέτοχο τρίτο, υφίσταται διχογνωμία σχετικά με την άσκηση από μέρους του παρεμβάσεως ή όχι στη σχετική δίκη. Βλ. Κατωτέρω

στην άρση της κατάσχεσης από το Δικαστικό Συμβούλιο στο πλαίσιο της ρύθμισης 269 παρ.3.¹¹⁴Ενόψει και της ρητής παραπομπής του νόμου στην αναλογική εφαρμογή της ΚΠΔ 311 παρ. 2, η εν λόγω δικαιοδοσία του Δικαστηρίου καταστρώνεται σε ευθεία προβολή όσων εκτέθηκαν για τις αντίστοιχες δυνατότητες του δικαστικού συμβουλίου. Ανεξάρτητα από τον καταδικαστικό ή τον αθωωτικό χαρακτήρα της απόφασης που εκδίδει το δικαστήριο έχει ταυτόχρονη υποχρέωση να αποφαινεται οριστικά για τη δήμευση όσων πρέπει να δημευθούν¹¹⁵ αλλά και για την απόδοση των πραγμάτων που κατασχέθηκαν και αφαιρέθηκαν στον ιδιοκτήτη τους. Αναφορικά ειδικά ως προς το ζήτημα της δήμευσης, σε περίπτωση που η εκδιδόμενη απόφαση είναι καταδικαστική, αυτή μπορεί να επιβληθεί είτε ως παρεπόμενη ποινή, είτε ως μέτρο ασφαλείας. Αν επιβληθεί ως μέτρο ασφαλείας, διατάσσεται όχι μόνο εις βάρος του κατηγορουμένου αλλά και κατά του αμέτοχου τρίτου. Σε περίπτωση έκδοσης αθωωτικής απόφασης οποιουδήποτε ειδικότερου περιεχομένου υποχρεωτικό είναι να διαταχθεί η άρση της κατάσχεσης, είτε η δήμευση μόνο ως μέτρο ασφαλείας.¹¹⁶

5ο Κεφάλαιο

Ένδικα Μέσα κατά των διατάξεων που αφορούν την τύχη των κατασχεθέντων- Προστασία του τρίτου.

Α. Άσκηση Έφεσης από μέρος του τρίτου.

Ένα μείζονος σημασίας ζήτημα που απασχόλησε τόσο τη θεωρία όσο και τη νομολογία, ιδίως υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, αποτελούσαν οι προϋποθέσεις ασκήσεως ενδίκων μέσων, έφεσης και αναίρεσης, κατά του σκέλους της απόφασης που διατάσσει τη δήμευση ή την απόδοση των κατασχεθέντων.

Αρχικά, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία στα τυχόν θιγόμενα πρόσωπα, ο ΚΠΔ ήδη από το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς¹¹⁷, παρείχε δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων κατά των βουλευμάτων και αποφάσεων που αποφαινονται για την τύχη των κατασχεθέντων. Το συγκεκριμένο δικαίωμα παρεχόταν και παρέχεται τόσο στους διαδίκους, όσο και στον τρίτο, οι αξιώσεις του οποίου κρίθηκαν με την προσβαλλόμενη απόφαση¹¹⁸.

¹¹⁴ Όταν ταυτόχρονα δεν εκφέρεται κάποια κρίση για την ουσία της υπόθεσης από το Συμβούλιο όπως στην περίπτωση της ΚΠΔ 311 παρ. 2.

¹¹⁵ Ακόμα και αν δεν έχουν κατασχεθεί, καθώς να μεν η κατάσχεση εξασφαλίζει τη δήμευση, δεν είναι όμως αναγκαία συνθήκη. Βλ. και Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.446

¹¹⁶ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.466.

¹¹⁷ Άρθρα 310 παρ.1 τελ. εδάφιο, 373,492 και 504 παρ. 3 ΚΠΔ

¹¹⁸ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.521

Το βασικό ζήτημα που απασχολούσε την προγενέστερη νομολογία, ήταν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο τρίτος- αμέτοχος στο έγκλημα αλλά ιδιοκτήτης των κατασχεθέντων, έχει το δικαίωμα να ασκήσει αυτοτελώς ένδικο μέσο κατά του βουλεύματος ή της απόφασης που αποφασίζει για την τύχη των κατασχεθέντων, χωρίς να έχει με κάποιο τρόπο παρέμβει στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο. Η τάση της νομολογίας¹¹⁹ απαιτούσε αταλάντευτα την παρέμβαση του τρίτου στην πρωτοβάθμια δίκη ως προϋπόθεση του παραδεκτού του ασκηθέντος από μέρους του ενδίκου μέσου. Όπως και στην ανωτέρω αναλυθείσα αυστηρή τάση της νομολογίας για το ζήτημα της αρμοδιότητας του Δικαστικού Συμβουλίου να διατάζει την άρση της κατάσχεσης,¹²⁰ έτσι και στη συγκεκριμένη περίπτωση η νομολογία έδρασε «δικαιοπλαστικά», δημιουργώντας κατ' ουσίαν μία προϋπόθεση, η οποία δεν υπήρχε στο νόμο¹²¹. Σε αντίθεση με την τότε επικρατούσα νομολογία, η θεωρία ενστερνιζόταν απολύτως τη δυνατότητα του τρίτου ως προς το δικαίωμα από μέρους του προς άσκηση ενδίκων μέσων.¹²²

Καίτοι το συγκεκριμένο ζήτημα λύθηκε με την ισχύ του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, για τις διορθωτικές παρεμβάσεις του οποίου θα γίνει λόγος αμέσως κατωτέρω, ένα μέρος της νομολογίας ήδη υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, είχε υιοθετήσει την ορθότερη και επεικέστερη θέση ότι το δικαίωμα άσκησης των ενδίκων μέσων ανήκει εκτός από τους διαδίκους και στον τρίτο, του οποίου τις αξιώσεις επ' αυτών έκρινε η απόφαση, ανεξάρτητα από το αν αυτός παρενέβη ή όχι στην πρωτοβάθμια δίκη.

Η σημαντικότερη απόφαση, η οποία χρήζει ξεχωριστής μνείας και ανάλυσης είναι η ΑΠ 1414/2004¹²³ και τούτο διότι με ιδιαίτερα υψηλού επιπέδου νομική ανάλυση, ανέδειξε το ότι η δικονομική προϋπόθεση που απαιτούσε η νομολογία προσέκρουε στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος. Στην απόφαση χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι *«Δικαίωμα εφέσεως κατά του μέρους της απόφασης που αφορά απόδοση ή δήμευση κατασχεθέντων ή πειστηρίων (κατ' άρ. 492 ΚΠΔ) παρέχεται όχι μόνο στους διαδίκους αλλά και στον τρίτον τις αξιώσεις του οποίου έκρινε το δικαστήριο, αδιαφόρως αν αυτός παρενέβη ή μη στην πρωτόδικη δίκη και προέβαλε κατ' αυτήν τις αξιώσεις του επί των δημευθέντων αντικειμένων»*. Μάλιστα, άξιο λόγου είναι το γεγονός ότι η συγκεκριμένη απόφαση έκρινε την

---

¹¹⁹ βλ. ενδεικτικά ΑΠ 760/1982, ΠοινΧρ 1982, σελ. 172 επ, ΣυμβΑ.Π 1202/1987, ΠοινΧρ ΛΗ' 30, ΣυμβΑ.Π 117/2004, ΠοινΧρ ΝΔ', σελ. 877, ΑΠ 479/1951, ΠοινΧρ Β', σελ. 72 Α.Π 77/1956, ΠοινΧρ ΣΤ', σελ. 241, Α.Π 1202/1987 και 1346/1987, ΠοινΧρ ΛΗ', σελ 30 και 103, Α.Π 2290/2003 ΠοινΧρ ΝΔ', σελ. 812, Α.Π 117/2004 ΠοινΔικ 2004, σελ 619 και Α.Π 219/2004, ΠραξΛογ ΠΔ 2004, σελ. 12.

¹²⁰ Υπό το καθεστώς της διάταξης ΚΠΔ 269 παρ. 3

¹²¹ Πεπώνη Γ., «Κατάσχεση και δήμευση στην ποινική διαδικασία αντικειμένου ανήκοντος εις τρίτον και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ», ΠοινΧρ ΝΖ', σ.761.

¹²² Μαργαρίτη Λ. «Ένδικα Μέσα», 2005, σ. 80, Τσόλια Γ.,ό.π, σ.1012, Τριανταφύλλου Α. «Η με δικαστική απόφαση απόδοση του κατασχεθέντος αντικειμένου στον ιδιοκτήμονα όταν ο τελευταίος είναι τρίτο πρόσωπο», ΠοινΧρ 2002, σ.752, Συμεωνίδης Δ., ό.π., σ. 524.

¹²³ ΑΠ 1414/2004, σε ΠοινΔικ 2004 σ.956

αντίθετη εκδοχή¹²⁴ ως αστήρικτη στο νόμο, αντιβαίνουσα στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 20 του Συντάγματος με το οποίο αναγνωρίζεται το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας από τα δικαστήρια. Η παραδοχή της αντίθετης άποψης συνεπάγεται στέρηση του τρίτου από το δικαίωμα προς άσκηση ενδίκου μέσου. Με παρόμοια συλλογιστική, την ίδια θέση υπέρ της άσκησης ενδίκων μέσων από μέρους του τρίτου υιοθέτησε ο Άρειος Πάγος και στην ΑΠ 1592/2007 Απόφαση¹²⁵.

Κριτική στην ανωτέρω Απόφαση ασκήθηκε αναζωπυρώνοντας τη μέχρι τότε διχογνωμία από Εισαγγελικό Λειτουργό, ο οποίος σε σχετική μελέτη του¹²⁶ παραβλέπει τη διπλή θεμελίωση της ΑΠ 1414/2004, την επιχειρηματολογία της οποίας προσπαθεί να καταρρίψει, χρησιμοποιώντας κάποια μάλλον μη πειστικά¹²⁷ επιχειρήματα. Πρώτον, προσπάθησε να ενισχύσει την παραδοσιακή άποψη με προσφυγή στο επιχείρημα ότι η δικαστική προστασία του τρίτου μπορεί να λάβει χώρα και με άλλο τρόπο, ήτοι με την προσφυγή ενώπιον των Πολιτικών Δικαστηρίων. Με τον τρόπο αυτό, όμως, παραβλέπει παντελώς το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του τρίτου υπό το πρίσμα του άμεσου και αποτελεσματικού χαρακτήρα της προστασίας αυτής. Παραγνωρίζεται, επομένως, ότι ο τρίτος ήδη στερείται το πράγμα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, η οποία μπορεί να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αν δεν μπορεί να προβάλει τις αξιώσεις του κατά το μεταβατικό αυτό στάδιο, στερείται εν τοις πράγμασι το δικαίωμα δικαστικής προστασίας από την υπερβολική καθυστέρηση.¹²⁸

Το δεύτερο επιχείρημα¹²⁹ κατά της θέσης που υιοθέτησε η ΑΠ 1414/2004, ήταν ότι δεν στοιχειοθετείται (με την προγενέστερη νομολογία) παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, διότι προϋπόθεση της ατομικής προσφυγής στο ΕΔΔΑ είναι η εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων και βοηθημάτων- πράγμα που δυσχερώς μπορεί να συμβεί στις περιπτώσεις αυτές. Η συγκεκριμένη επιχειρηματολογία είναι αμφίβολης πειστικότητας, δεδομένου ότι παραβλέπει εντελώς την αυτοτελή σημασία των διατάξεων της ΕΣΔΑ για την ελληνική έννομη τάξη, στην οποία διεκδικούν άμεση εφαρμογή, ανεξάρτητα από την διαπίστωση της παραβίασης αυτής από το ΕΔΔΑ. Όπως φαίνεται, εν προκειμένω ταυτίζεται λανθασμένα η δικονομική διαδικασία της προσφυγής στο ΕΔΔΑ, με την ουσιαστική κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ΕΣΔΑ.¹³⁰

Στο πλαίσιο του άρθρου 495 του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας,¹³¹ η σφοδρή αυτή διχογνωμία των παλαιότερων ετών φαίνεται πως πλέον επιλύθηκε, προς την κατεύθυνση της

---

¹²⁴ Την οποία ενστερνιζόταν σύσσωμη η νομολογία.

¹²⁵ ΑΠ 1592/2007, ΝοΒ 2008, σ. 456

¹²⁶ Πεπόνης, ό.π., σ.761

¹²⁷ Κατά τον Συμεωνίδη, ό.π., σ.527

¹²⁸ Συμεωνίδης Δ., ό.π., σ.528-529

¹²⁹ Πεπόνης, ό.π., σ.76

¹³⁰ Βλ. Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.528, υποσημ. 171

¹³¹ Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 7 παρ. 48 του Ν. 4637/2019.

προστασίας των δικαιωμάτων του αμέτοχου τρίτου, αναφέροντας ρητά πλέον «*Κατά του μέρους της απόφασης που διατάσσει απόδοση των πραγμάτων που αφαιρέθηκαν ή των περιουσιακών στοιχείων που δεσμεύθηκαν και των πειστηρίων ή δήμευση επιτρέπεται έφεση στον κατηγορούμενο, στον παρασταθέντα για την υποστήριξη της κατηγορίας και στον τρίτο, του οποίου τις αξιώσεις έκρινε η απόφαση (άρθρα 311 παρ. 2, 372 και 373), ανεξάρτητα από το αν αυτός παρέστη στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο.*». Η νομοθετική αυτή παρέμβαση, ήταν απολύτως αναγκαία¹³² καθώς η προηγούμενη θέση της νομολογίας, υπέπιπτε σε σημαντικά δογματικά και πρακτικά άτοπα, με κυριότερο ότι ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας δεν προέβλεπε ρητά τη δυνατότητα παρέμβασης του τρίτου.¹³³ Μάλιστα, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων ο τρίτος αδυνατεί να πληροφορηθεί την κατάσχεση του πράγματός του¹³⁴ και τη συνακόλουθη κίνηση της ποινικής διαδικασίας εναντίον του.¹³⁵

Αναμφίβολα βέβαια με την νέα αυτή ρύθμιση, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας εναρμονίζεται περισσότερο με τις θεμελιώδεις και υπερεθνικής ισχύος διατάξεις και αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες απαιτούν για τα μέτρα δικονομικής δήμευσης τα οποία θίγουν εμπράγματα δικαιώματα τρίτων- αμέτοχων προσώπων, την πρόβλεψη αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος για την ανατροπή των μέτρων αυτών. Συγκεκριμένα στο σκεπτικό αποφάσεων του ΔΕΕ συναντάται η ακόλουθη συλλογιστική που συνοψίζει τα απαιτούμενα από το δίκαιο της Ένωσης¹³⁶ : «*Το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο εν λόγω άρθρο. Προκειμένου να διασφαλιστεί εντός της Ένωσης ο σεβασμός του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που καλύπτει το δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής προβλέπεται και στην ίδια την οδηγία 2014/42. Συγκεκριμένα, το άρθρο 8, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα που επηρεάζονται από τα μέτρα που προβλέπονται βάσει της παρούσας οδηγίας έχουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και*

¹³² Βέβαια, σύμφωνα με μία θέση θα μπορούσε ο νομοθέτης να διευρύνει την δυνατότητα συμμετοχής του τρίτου., Βλ. αναλυτικότερα Χατζηγιάννου Κ., «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019», τόμ. 2, άρθρο 495, σ.1120.

¹³³ Παύλου Σ. «Τα προβλήματα της δημεύσεως στους ειδικούς ποινικούς νόμους» Υπερ. 1991, σελ. 727-729.

¹³⁴ Ζαχαριάδης Α. «Παρατηρήσεις σε ΑΠ 1592/2007» Αρμ.2008, 458, όπου υπογραμμίζεται ότι η αξίωση συμμετοχής του τρίτου στην εξελισσόμενη πρωτοβάθμια δίκη, συνιστά πρόδηλα δυσανάλογο εμπόδιο στην άσκηση των ενδίκων μέσων από αυτούς.

¹³⁵ Τσόλιας Γ. ό.π., σ. 1032

¹³⁶ Βλ. αναλυτικότερα C-393/19 (14.01.2021) και C-845/19-863/19 (21.10.2021)

δίκαιης δίκης για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους». Λόγω του γενικού χαρακτήρα της διατυπώσεώς της, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή και ως προς τους τρίτους». Ανάλογες απαιτήσεις σχετικά με την παροχή από την εθνική νομοθεσία στον αμέτοχο τρίτο του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής προκειμένου να μπορεί να αμφισβητήσει την επιβληθείσα κατάσχεση

B. Άσκηση Αναίρεσης από μέρους του τρίτου

Η ίδια διχογνωμία επικράτησε υπό το καθεστώς του προηγούμενου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και στο πλαίσιο της αναίρεσης. Συγκεκριμένα, είχε γίνει δεκτό ότι για την άσκηση αναιρέσεως βάσει του άρθρου 504 παρ. 3 απαιτείται ο τρίτος να έχει καταστεί διάδικος με την υποβολή της σχετικής αιτήσεως στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και με την προβολή των αξιώσεών του.¹³⁷ Σε ορισμένες αποφάσεις,¹³⁸ απαιτείται η παρέμβαση του τρίτου τόσο ενώπιον του Πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου, όσο και εκκλητώως, με την πρόσθετη παραδοχή ότι «Για την ταυτότητα του λόγου ο τρίτος που δεν παρενέβη στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο και δεν υπέβαλε τις αξιώσεις του στο κατασχεθέν πράγμα, δεν έχει δικαίωμα να ασκήσει το πρώτον παρέμβαση στο Εφετείο ή ενώπιον του Αρείου Πάγου».¹³⁹

Βέβαια και στο πλαίσιο του ενδίκου μέσου της αναιρέσεως, υπήρχαν αποφάσεις οι οποίες δέχονταν με παρόμοια αιτιολογία με την ανωτέρω αναλυθείσα ΑΠ 1414/2004. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ΑΠ 1723/2011 η οποία δέχθηκε δικαίωμα αναιρέσεως στον τρίτο με την ακόλουθη αιτιολογία «Κατά τη διάταξη του άρ. 504 παρ. 3 του ΚΠΔ «στα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρ. 492 επιτρέπεται αναίρεση κατά του μέρους της αποφάσεως που αφορά απόδοση ή δήμευση» και κατά τη διάταξη του άρ. 492 του ιδίου Κώδικα κατά του μέρους κάθε αποφάσεως που διατάσσει απόδοση των πραγμάτων που αφαιρέθηκαν και των πειστηρίων ή δήμευση, επιτρέπεται έφεση στον κατηγορούμενο, τον πολιτικώς ενάγοντα και τον τρίτο του οποίου τις αξιώσεις έκρινε η απόφαση. Από τη γραμματική διατύπωση της διατάξεως αυτής και το συνδυασμό της με τις διατάξεις των άρ. 310 παρ. 2, 373 και 463 του ιδίου Κώδικα προκύπτει με σαφήνεια ότι δικαίωμα αναιρέσεως κατά του μέρους της αποφάσεως που αφορά απόδοση ή δήμευση κατασχεθέντος έχει εκτός από τους διαδίκους και ο τρίτος, του οποίου τις αξιώσεις επ' αυτών έκρινε η απόφαση και δη αδιαφόρως αν αυτός είχε παρέμβει ή όχι στην πρωτόδικη δίκη και προέβαλε κατ' αυτήν τις αξιώσεις για απόδοση σ' αυτόν του κατασχεθέντος ή δημευθέντος αντικειμένου, αλλά αρκεί ότι παρενέβη στην κατ' έφεση δίκη και ζήτησε να αποδοθεί σ' αυτόν

¹³⁷ ΑΠ 1452/2005 σε ΕλλΔνη 2005 σ.1562, ΑΠ47/2006 ΠοινΧρ 2007,σ.918, ΑΠ 1501/2009 σε ΠοινΔικ2010 σ.503, ΑΠ 2377/2009 σε ΠοινΔικ 2010 σ.925, ΑΠ 1723 /2011 ως προς την αντίθετη εισαγγελική πρόταση σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 299/2013 ΠοινΧρ 2014 σ.109, ΑΠ 1481/2016 σε ΠοινΔικ 2017 σ.1004

¹³⁸ ΑΠ 31/2005 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 598/2015 σε ΠοινΔικ 2016 σ.638

¹³⁹ ΑΠ 219/2004 ΠοινΔικ 2004 σ. 680

αντικείμενο από τα δημευθέντα ή κατασχεθέντα. Εκδοχή κατά την οποία η παράσταση του τρίτου στο πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και η υποβολή σ' αυτό των αξιώσεων που κρίθηκαν από την προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά όρο του παραδεκτού της υποβολής από αυτόν του σχετικού αιτήματος στην κατ' έφεση δίκη δεν ευρίσκει έρεισμα στο νόμο (άρ. 492 ΚΠΔ). Ο νόμος δεν εξαρτά το παραδεκτό της παρεμβάσεως του τρίτου από το εάν παρενέβη στο πρωτοβάθμιο Δικαστήριο. Η υιοθέτηση της παραπάνω εκδοχής αντιβαίνει στο άρ. 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 και στο άρ. 1 του από 20.3.1992 πρώτου προσθέτου πρωτοκόλλου, στην άνω Σύμβαση, που έχουν υπερνομοθετική ισχύ κατά το άρ. 28 του Συντ. και με τις οποίες αναγνωρίζεται το δικαίωμα της δίκαιης δίκης και προστατεύεται το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Αντιβαίνει ακόμη η άποψη ότι απαραίτητη προϋπόθεση υποβολής τέτοιου αιτήματος αποδόσεως κατασχεθέντων πραγμάτων κατά την δίκη κατ' έφεση είναι να είχε παρέμβει ο τρίτος και πρωτοδίκως, και στο άρ. 20 παρ. 1 του Συντ., με το οποίο αναγνωρίζεται το δικαίωμα παροχής εννόμου προστασίας από τα δικαστήρια, διότι η παραδοχή τέτοιας απόψεως επάγεται στέρηση του τρίτου να παρέμβει προς προάσπιση των δικαιωμάτων του επί των πραγμάτων των οποίων διατάχθηκε η απόδοση ή δήμευση από το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο χωρίς αυτός να ακουσθεί.».

Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης απόφασης έγκειται στο ότι δέχθηκε ορθά το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων από τον τρίτο αμέτοχο στην πράξη παρά την αντίθετη Εισαγγελική Πρόταση του Αντεισαγγελέα Σ. Μαντακιωζίδη, η οποία διατυπώνει την πάγια και αυστηρή απαίτηση της νομολογίας περί συμμετοχής του τρίτου στην Πρωτοβάθμια δίκη. Η πρόταση έχει, κατά το ενδιαφέρον μέρος της, ως εξής:

«[...] Κατά τη διάταξη του άρ. 504 παρ. 3 του ΚΠΔ, «στα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρ. 492 επιτρέπεται αναίρεση κατά του μέρους της απόφασης που αφορά απόδοση ή δήμευση» και κατά το άρ. 492 του ίδιου Κώδικα, κατά του μέρους κάθε απόφασης που διατάσσει απόδοση των πραγμάτων που αφαιρέθηκαν και των πειστηρίων ή δήμευση, επιτρέπεται έφεση στον κατηγορούμενο, τον πολιτικώς ενάγοντα και τον τρίτο, του οποίου τις αξιώσεις έκρινε η απόφαση (άρ. 310 παρ. 2 και 373). Από τις διατάξεις αυτές, συνδυαζόμενες με εκείνες των άρ. 310 παρ. 2, 373 και 463 του Κώδικα προκύπτει, ότι στον τρίτο, επικαλούμενο κυριότητα του πράγματος που έχει κατασχεθεί (ως αντικείμενο ή προϊόν του εγκλήματος), επιτρέπεται αναίρεση, για όλους τους λόγους που αναφέρονται στη διάταξη του άρ. 510 παρ. 1 του ΚΠΔ, τόσο κατά της απόφασης που διατάσσει τη δήμευση (του κατασχεθέντος πράγματος), είτε ως παρεπόμενη ποινή είτε ως μέτρο ασφαλείας, όσο και κατά της απόφασης που αποφαίνεται επί αιτήσεως για απόδοση του πράγματος, εφόσον όμως αυτός έχει καταστεί διάδικος με την υποβολή της σχετικής αιτήσεως στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Διαφορετικά, αν δηλαδή αυτός δεν έχει καταστεί διάδικος με τον τρόπο που αναφέρθηκε, δεν έχει δικαίωμα, ούτε εφέσεως κατά της αποφάσεως που διατάσσει τη δήμευση του κατασχεθέντος, ούτε παρεμβάσεως με την υποβολή σχετικής αιτήσεως το πρώτον στο Εφετείο (καθ' υπέρβαση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας), αλλά ούτε και αιτήσεως

αναίρεσως, κατά της απορριπτικής της αιτήσεώς του, αποφάσεως του Εφετείου (ΑΠ 1452/2005). [...]»

Κατά την ορθότερη άποψη που αναλύθηκε στο πλαίσιο του άρθρου 495 ΚΠΔ, το οποίο πλέον ρητώς επιλύει την ανωτέρω διχογνωμία, δεν απαιτείται ούτε για την άσκηση αναίρεσως βάσει του άρθρου 504 παρ.3 να έχει παρέμβει ο τρίτος στην διανοιχθείσα δίκη, καθώς οι αξιώσεις του έχουν ήδη κριθεί με μόνη τη διάταξη της πρωτοβάθμιας απόφασης περί απόδοσης των πραγμάτων. Η απαίτηση συμμετοχής του τρίτου είτε στην Πρωτοβάθμια, είτε σε αμφότερες τις δίκες θέτει ένα δυσανάλογο εμπόδιο στην άσκηση των ενδίκων μέσων, θέτοντας εκποδών το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.¹⁴⁰ Ως εκ τούτου, η σιωπή του νομοθέτη στο άρθρο 504 παρ. 3 ΚΠΔ σε σχέση με τη ρητή ρύθμιση του ζητήματος στο άρθρο 495 δεν μπορεί να εκληφθεί ως θέσπιση υποχρέωσης του τρίτου για συμμετοχή στην Πρωτοβάθμια ή/και στη Δευτεροβάθμια δίκη.

Τέλος, αναφορικά με το άρθρο 504 παρ. 3 και τη σχέση του με το 495 ΚΠΔ έχει κριθεί ότι η απόφαση εφόσον είναι εκκλητή δεν μπορεί να προσβληθεί με αναίρεση απευθείας, αλλά θα πρέπει να διέλθει και τους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας.¹⁴¹ Στον νέο ΚΠΔ συμπληρώθηκε η φράση στο άρθρο 504 παρ.3 ΚΠΔ «εφόσον η απόφαση, όπως απαγγέλθηκε, δεν προσβάλλεται με έφεση», αποκρυσταλλώνοντας θέση που παγίως γινόταν δεκτή από τη νομολογία.

Γ. Η δυνατότητα αποζημίωσης κατά το άρθρο 544ΚΠΔ

Στο πλαίσιο προστασίας του κατηγορουμένου αλλά και κάθε αμέτοχου τρίτου του οποίου τα περιουσιακά στοιχεία κατασχέθηκαν κινείται και η πρόβλεψη για αποζημίωση του θιγόμενου προσώπου, το οποίο εβλάβη από αδικαιολόγητη δέσμευση των περιουσιακών του στοιχείων, όπως αυτή εισήχθη στο νέο ΚΠΔ (ν. 4620/2019) με την διάταξη του άρθρου 544 ΚΠΔ.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 544 ΚΠΔ ορίζεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 535-540 «εφαρμόζονται ανάλογα και για την αποκατάσταση της περιουσιακής και ηθικής βλάβης που προκαλείται από την επιβολή κατάσχεσης ή τη δέσμευση περιουσίας στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, εφόσον εκ των υστέρων αποδειχθεί ότι αυτή δεν ήταν δικαιολογημένη. Στην περίπτωση αυτή για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης, εντός των ορίων του άρθρου 540, λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια της δέσμευσης του πράγματος ή της περιουσίας και η αξία της». Το εν λόγω μέτρο στοχεύει πρωτίστως στην αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας, που προκλήθηκε από την αποστέρηση της περιουσίας του θιγόμενου προσώπου αλλά και στην

¹⁴⁰ Χατζηγιάννου Κ., ό.π., άρθρο 504, σ.1300.

¹⁴¹ ΑΠ 434/2006 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 512/2013 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1564/2013 σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 598/2015 ό.π.

αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που ενδεχομένως υπέστη εξαιτίας των ανωτέρω συνεπειών των μέτρων δικονομικής δέσμευσης.

Η συγκεκριμένη πρόβλεψη δεν υπήρχε στο προγενέστερο καθεστώς του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, από τη θεωρία¹⁴², όμως, υπογραμμιζόταν η σημαντική αυτή έλλειψη και η αναγκαιότητα εισαγωγής μίας τέτοιας ρύθμισης λόγω της δραστηρότητας και της διάρκειας που μπορεί να είχε ένα δικονομικό μέτρο.

Η εισαγωγή της εν λόγω διάταξης στο νΚΠΔ είναι σύμφωνη και με τη γενικότερη κατεύθυνση, που θέτει το ΕΔΔΑ σε περίπτωση παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, όταν ο τιθέμενος στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας – περιουσίας περιορισμός υπερβαίνει ένα εύλογο χρονικό διάστημα ή συνιστά για άλλον λόγο ένα υπερβολικό και υπέρμετρο βάρος, οπότε παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας και προσβάλλεται το δικαίωμα κατ' άρθρ. 1 παρ. 1 εδ. α' του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, θα είναι δυνατή η υποχρέωση αποζημίωσης, εφόσον αποδεικνύεται ζημία¹⁴³. Σημαντικό είναι εδώ να αναφερθεί ότι η διάταξη παραπέμπει ρητώς σε αυτήν του άρθρου 535 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία δικαίωμα αποζημίωσης χορηγείται σε όσους κρατήθηκαν προσωρινά και στη συνέχεια αθώωθηκαν αμετάκλητα, αλλά και σε όσους κρατήθηκαν και για τους οποίους στη συνέχεια έπαυσε οριστικά η ποινική δίωξη ή κηρύχθηκε απαράδεκτη με αμετάκλητη απόφαση ή βούλευμα, εφόσον οι λόγοι της οριστικής παύσης ή του απαραδέκτου της ποινικής δίωξης ήταν πρόδηλο ότι συνέτρεχαν κατά τον χρόνο έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης ή του παραπεμπτικού βουλεύματος ή η ποινική δίωξη θεωρήθηκε σαν να μη έγινε κατ' άρθρο 77. Ελλείπει ειδικής αναφοράς στο άρθρο 544 ΚΠΔ, ορθότερο είναι να θεωρηθεί ότι την εν λόγω αποζημίωση δικαιούται να αξιώσει και το θιγόμενο πρόσωπο όταν η κατάσχεση ή η δέσμευση επιβλήθηκε μη τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας. Την εκδοχή αυτή φαίνεται να υποστηρίζει και η διατύπωση της ίδιας της διάταξης, η οποία κάνει λόγο για δέσμευση που «εκ των υστέρων αποδεικνύεται ότι δεν ήταν δικαιολογημένη», ενώ ήδη το ύψος της αποζημίωσης θα κριθεί από τη διάρκεια της δέσμευσης και την αξία της δεσμευθείσας περιουσίας.

---

¹⁴² Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.372-373

¹⁴³ Σατλάνη Χρ., Η προστασία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας - περιουσίας με βάση κυρίως τη νομολογία του ΕΔΔΑ, Αρμεν. 2007, σ. 1877

6^ο Κεφάλαιο

Κατάσχεση και Θεμελιώδη Δικαιώματα

Α. Κατάσχεση και Δικαίωμα Ιδιοκτησίας

Γενικά στο πλαίσιο του ποινικού δικονομικού δικαίου, επέρχονται οι δραστικότερες και σοβαρότερες επεμβάσεις στην έννομη σφαίρα των πολιτών και δοκιμάζεται διαρκώς η αποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού ως προς την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Αναφορικά με το δικονομικό μέτρο της κατάσχεσης, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το πρώτο και κύριο δικαίωμα το οποίο θίγεται είναι αυτό της ιδιοκτησίας, όπως κατοχυρώνεται συνταγματικώς από το άρθρο 17 παρ.1 του Συντάγματος¹⁴⁴ αλλά και υπερνομοθετικά στο πλαίσιο του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ το οποίο κάνει λόγο για προστασία της περιουσίας¹⁴⁵.

Αναφορικά με την παρεχόμενη προστασία από την ΕΣΔΑ, το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, προβλέπει και τις προϋποθέσεις επιτρεπτού περιορισμού του δικαιώματος της περιουσίας. Οι προϋποθέσεις είναι πρωτίστως η αρχή της νομιμότητας, η ύπαρξη δημόσιας ωφέλειας καθώς και η αρχή της δίκαιης ισορροπίας¹⁴⁶. Η αρχή της δίκαιης ισορροπίας, έχει την έννοια ότι τα μέτρα επέμβασης στην περιουσία θα πρέπει να βρίσκονται σε δίκαιη ισορροπία μεταξύ του δημοσίου συμφέροντος και της προστασίας του θεμελιώδους δικαιώματος, με λίγα λόγια να υπάρχει αναλογικότητα ανάμεσα στο εφαρμοσθέν μέτρο και τον επιδιωκόμενο σκοπό¹⁴⁷.

Το ΕΔΔΑ¹⁴⁸ αναφορικά με την επιβολή κατάσχεσης σε ποινική διαδικασία, απαιτεί το μέτρο αυτό να θέτει στο προσκήνιο ένα υπερβολικό βάρος σχετικά με την ικανότητά του ατόμου να

---

¹⁴⁴ Στο οποίο χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το δικαίωμα της ιδιοκτησίας «τελεί υπό την προστασία του Κράτους»

¹⁴⁵ Με τον όρο «περιουσία» η ΕΣΔΑ, αποδίδει ποικιλόμορφο σύνολο περιουσιακών αγαθών προστατευόμενα με αυτόν τον τρόπο ένα ευρύ φάσμα δικαιωμάτων, εννόμων συμφερόντων και αξιώσεων οικονομικού χαρακτήρα. Βλ για συνδυαστική ερμηνεία 17 παρ. 1 Σ και άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, ΟΛΑΠ 40/1998.

¹⁴⁶ ΕΔΔΑ, Ιατρίδης κατά Ελλάδος, (Ευρεία Σύμβαση), 25.03.1999, παρ. 58

¹⁴⁷ Μαργαρίτης Μ., «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και των

Πρωτοκόλλων υπ' αριθμ. 1,6,7,13- Μία συνοπτική Ερμηνεία, 2019, σ.506

¹⁴⁸ Borzhopon κατά Ρωσίας, 22.01.09, Dzinic κατά Κροατίας, 17.5.16

διαθέτει την ιδιοκτησία του και συνεπώς πρέπει να γίνεται υπό διαδικαστικές εγγυήσεις τέτοιες που να διασφαλίζουν ότι η λειτουργία του συστήματος και ο αντίκτυπος του στην περιουσία του προσφεύγοντος δεν θα είναι καταχρηστικός, ούτε απρόβλεπτος. Περαιτέρω δε, το ΕΔΔΑ δέχεται ότι αφού η κατάσχεση ως δικονομικό μέτρο επιφέρει ζημία, θα πρέπει η πραγματική ζημία να μην είναι μεγαλύτερη από αυτή που είναι αναπόφευκτη, ώστε να είναι συμβατή με την παρούσα διάταξη. Με αυτή την αφετηρία, στην υπόθεση *Dzinic κατά Κροατίας* (17.05.16), επί κατάσχεσης σε ποινική προδικασία ακινήτων του προσφεύγοντος αξίας 9 εκ. ευρώ, για διασφάλιση δήμευσης ποσού 1 εκ. δεν ανταποκρίνεται σε μια δίκαιη ισορροπία όπως επιβάλλεται από την παρ. 2 του άρθρου 1 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Επιπλέον, στην υπόθεση *Unsped Paket Servisi SaN. VeTiC. A.S. κατά Βουλγαρίας* κρίθηκε ότι επί κατάσχεσης φορτηγού που ανήκε στην προσφεύγουσα εταιρία, λόγω μεταφοράς παράνομου αλκοόλ από τον οδηγό, τέθηκε ένα υπερβολικό και προσωπικό βάρος επί της εταιρίας, το οποίο μπορεί να ήταν νόμιμο, μόνον όταν η εταιρία θα είχε την ευκαιρία να αμφισβητήσει αποτελεσματικά την κατάσχεση της περιουσίας της σε σχέση με ποινική διαδικασία, της οποίας δεν υπήρξε διάδικος. Εν τούτοις η προσφεύγουσα εταιρία δεν είχε το δικαίωμα αυτό διαταράχθηκε η δίκαιη ισορροπία που έπρεπε να υπάρχει μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος ιδιοκτησίας και των προϋποθέσεων του γενικού συμφέροντος κατά παράβαση του άρθρου 1 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Τέλος, κρίθηκε ότι συνιστά παραβίαση η κατάσχεση φορτηγού αυτοκινήτου, λόγω ποινικού αδικήματος, που τελέστηκε από τον πρώην ιδιοκτήτη του.¹⁴⁹

Σε αντίθεση με την ΕΣΔΑ, ο ΧΘΔΕΕ εξειδικεύει ρητά τις ειδικότερες εξουσίες που περιλαμβάνει η «ιδιοκτησία». Το άρθρο 17 αναφέρεται σε συνολικά τέσσερις κατηγορίες σχέσεων ενός προσώπου επί ορισμένου αγαθού. Εγγυάται αρχικά την νομική σύνδεση προσώπου-αγαθού με τη μορφή του τίτλου κυριότητας, δεύτερον την χρήση ορισμένου αγαθού και τέλος την δυνατότητα διάθεσής του είτε εν ζωή είτε αιτία θανάτου. Το αγαθό, το οποίο αφορά το προστατευόμενο δικαίωμα, μπορεί να είναι υλικό ή και άυλο. Κατά ρητή αναφορά του άρθρου 17, προστατευτέα είναι μόνο τα δικαιώματα επί «νομίμως κτηθέντων αγαθών». Σύμφωνα με το σαφές γράμμα της παρ. 1, σχέσεις επί αγαθών που έχουν ιδρυθεί παράνομα δεν εμπίπτουν καν στο προστατευτικό πεδίο του Χάρτη. Έτσι, απαραίτητο στοιχείο των προστατευόμενων αγαθών είναι ο νόμιμος τρόπος απόκτησής τους, πρόβλεψη που συναντάται για πρώτη φορά στον Χάρτη και δεν περιλαμβάνεται στο κείμενο του άρθρου 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

Το δικαίωμα στην ιδιοκτησία, όπως αυτό θεμελιώνεται στο άρθρο 17 του Χάρτη, δεν ανήκει στην κατηγορία των δικαιωμάτων εκείνων που χαρακτηρίζονται ως απόλυτα. Επομένως, η άσκησή τους μπορεί να περιορίζεται υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 52 παρ. 1

---

¹⁴⁹ Vasilevski κατά FYROM, 28.04.16

του Χάρτη. Αναφορικά με την έννοια της στέρησης της ιδιοκτησίας το ΔΕΕ έχει επανειλημμένα¹⁵⁰ κρίνει ότι η δέσμευση κεφαλαίων υπόπτων για τρομοκρατική δράση συνιστά περιορισμό και όχι στέρηση της ιδιοκτησίας. Έχει επίσης επανειλημμένα κρίνει ότι το δικαίωμα ιδιοκτησίας δεν είναι απόλυτο, αλλά πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με την «κοινωνική του λειτουργία»¹⁵¹. Περιορισμοί στην άσκησή του μπορεί να είναι άρα νόμιμοι υπό την προϋπόθεση ότι υπηρετούν σκοπούς γενικού συμφέροντος και δεν συνιστούν υπέρμετρη και μη ανεκτή παρέμβαση, θίγουσα την ουσία του δικαιώματος¹⁵². Έτσι, θεμιτός έχει κριθεί ο σκοπός της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας¹⁵³. Τόσο η στέρηση όσο και οι περιορισμοί της ιδιοκτησίας πρέπει να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας. Ο νομικός συλλογισμός για την εξέταση ενός μέτρου αρθρώνεται συνήθως σε τρία βήματα. Πρώτον, τα κρίσιμα μέτρα πρέπει να «ανταποκρίνονται πραγματικά» (52 παρ. 1 ΧΘΔΕΕ) στον επιδιωκόμενο σκοπό, να είναι δηλαδή κατάλληλα για την επίτευξή του. Δεύτερον, θα πρέπει να είναι αναγκαία (52 παρ. 1 ΧΘΔΕΕ), υπό την έννοια ότι δεν υπήρχε άλλο διαθέσιμο μέτρο, με το οποίο να ήταν δυνατή η επίτευξη του ίδιου σκοπού με ηπιότερες για τον δικαιούχο συνέπειες¹⁵⁴. Τέλος, η βαρύτητα του μέτρου πρέπει να βρίσκεται σε μια σχέση αναλογικότητας¹⁵⁵ με την γενική ωφέλεια που επιδιώκεται με αυτό (stricto sensu αναλογικότητα), δηλαδή, «τα μειονεκτήματα που προκαλούνται δεν πρέπει να είναι υπέρμετρα σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς»¹⁵⁶. Ακολουθώντας τη συλλογιστική αυτή, το ΔΕΕ και το ΕΔΔΑ έχουν διαπλάσει μια σειρά κριτηρίων στη βάση των οποίων αξιολογείται η αναλογικότητα των παρεμβάσεων στην ιδιοκτησία. Ένα από τα κριτήρια αυτά είναι η βαρύτητα του περιορισμού για τον δικαιούχο. Η βαρύτητα έχει κριθεί υψηλή¹⁵⁷ όταν τα μέτρα είναι γενικής ισχύος και αυξημένης διάρκειας¹⁵⁸. Περαιτέρω, ο έκτακτος και προσωρινός χαρακτήρας των μέτρων συνηγορεί υπέρ της αναλογικότητάς τους. Η τήρηση διαδικαστικών εγγυήσεων και το δικαίωμα ακρόασης ειδικότερα, έχουν κρίσιμο ρόλο στην εξέταση της αναλογικότητας. Η έλλειψη δυνατότητας ακρόασης ενώπιον των αρχών πριν την επιβολή του περιορισμού μπορεί να έχει ως συνέπεια την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας¹⁵⁹, ενώ κρίσιμη είναι και η υποχρέωση επανεξέτασης του μέτρου ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

¹⁵⁰ C-402/05 P και C415/05 P, σκ. 358, Al-Aqsa, C-539/10, σκ. 120

¹⁵¹ Deutsches Weintor, C-544/10, σκ. 54, Krizan, C-146/10, σκ. 113, C-12/11, σκ. 60

¹⁵² Schrader, C-265/87, σκ. 15, C-402/05 P και C415/05 P, σκ. 355, ERG, C-379/08 και C-380/08, σκ. 80

¹⁵³ C-402/05 P και C415/05 P, σκ. 363, ιδίως για τη δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών

¹⁵⁴ C-379/08, σκ. 86

¹⁵⁵ Togrul κατά Βουλγαρίας της 15.11.2018 (αρ. προσφ. 20611/10)

¹⁵⁶ Nijemeisland, C-170/08, σκ. 41

¹⁵⁷ Łysak κατά Πολωνίας της 07.10.2021 (αρ. προσφ. 1631/16)

¹⁵⁸ C-402/05 P και C415/05 P, σκ. 369, OOO SK Stroykompleks κ.α. κατά Ρωσίας της 17.12.2019

(αριθ. προσφ. 7896/15 και 48168/17)

¹⁵⁹ C-402/05 P και C415/05 P, σκ. 370, ΕΔΔΑ, Herrmann, 9300/07, σκ. 93

B. Η κατάσχεση και το τεκμήριο αθωότητας

Το τεκμήριο αθωότητας, ως αναπόσπαστο τμήμα της ποινικής δίκης, κατοχυρώνει μία διαδικαστική εγγύηση να μην αντιμετωπίζεται ο κατηγορούμενος ως ένοχος πριν από την αμετάκλητη καταδίκη του.¹⁶⁰ Η προστατευτική του ισχύς καλύπτει τον κατηγορούμενο ήδη από το στάδιο της προδικασίας. Παρόλα αυτά, τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού όπως η κατάσχεση, τα οποία εξυπηρετούν την προώθηση της ποινικής δίκης και συμβάλλουν στην αποκάλυψη της ουσιαστικής αλήθειας δεν έρχονται σε αντίθεση με το τεκμήριο αθωότητας καθώς μεταχειρίζονται τον κατηγορούμενο ως ύποπτο και όχι ως ένοχο.¹⁶¹ Αντιλαμβανόμαστε, επομένως, ότι σε ένα πρώτο στάδιο, το τεκμήριο αθωότητας δεν είναι ασυμβίβαστο με τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού. Η κάμψη του τεκμηρίου, δεν μπορεί όμως σε καμία περίπτωση να γίνει ανεκτή στις περιπτώσεις που τα μέτρα αυτά λαμβάνουν προτιμωρητικό χαρακτήρα.¹⁶² Κρίσιμα κριτήρια που αποτελούν ενδείκτες σχετικά με τον ανεκτό ή μη χαρακτήρα της κάμψης του τεκμηρίου είναι αναμφίβολα η διάρκεια και η έκταση του μέτρου καθώς και η δυνατότητα τακτικής επανεξέτασής του. Όσο περισσότερο διαρκεί η επιβολή του μέτρου της κατάσχεσης, τόσο λιγότερο γίνεται ανεκτή η επιβολή του. Σημαντικό ζήτημα που συνιστά ευθεία αντίθεση στο τεκμήριο αθωότητας συνιστά και η μη δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής εναντίον των συγκεκριμένων δικονομικών μέτρων καθώς και η επιβολή τους από εγκληματοπροληπτικούς λόγους.¹⁶³

7^ο Κεφάλαιο

Η κατάσχεση στο νόμο περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Πέρα από τις γενικές κατηγορίες εγκλημάτων, στις οποίες εφαρμόζονται ευθέως οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Η αξία της κατάσχεσης ως ανακριτικής πράξης και ως προς το χαρακτήρα της ως μέτρο δικονομικού καταναγκασμού αναδεικνύεται αναμφίβολα και από την ειδική νομοθεσία για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, όπως διαλαμβάνεται στο άρθρο 7 του ν. 4816/2021, (άρθρου 40 του ν.4557/2018)¹⁶⁴. Ο σκοπός της προκειμένης κατάσχεσης είναι διττός και εξυπηρετεί αφενός την διατήρηση των ιχνών της εγκληματικής δραστηριότητας που δημιούργησε το περιουσιακό προϊόν, αφετέρου την διασφάλιση του ίδιου του υποκειμένου σε δήμευση (η οποία θα επιβληθεί στην συνέχεια) περιουσιακού προϊόντος.

¹⁶⁰ Μαργαρίτης Μ., ό.π., σ.200

¹⁶¹ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.202

¹⁶² Επομένως, παύουν να έχουν χαρακτήρα καθαρά δικονομικό.

¹⁶³ Συμεωνίδη Δ., ό.π., σ.316-317

¹⁶⁴ Αξίζει να παρατηρηθεί ότι ο θεσμός αναφέρεται αρκετά αποσπασματικά, σχεδόν παρεπιμπτόντως και πάντοτε σε συνάρτηση με την υποχρεωτική δήμευση

Ο ν.4816/2021, συμπεριέλαβε τις τροποποιήσεις του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αναφορικά με την άρση της κατάσχεσης από το Δικαστικό Συμβούλιο καθώς και την άσκηση ενδίκων μέσων από τον τρίτο αμέτοχο στην πράξη χωρίς την παρέμβασή του στο Πρωτοβάθμιο ή Δευτεροβάθμιο Δικαστήριο. Σημειώνεται ότι στις συγκεκριμένες διατάξεις ρυθμίζεται η περίπτωση υποχρεωτικής δήμευσης ως παρεπόμενη ποινής με αντικείμενο είτε το ίδιο το προϊόν εγκλήματος, είτε το αντάλλαγμα από την εκποίηση του, είτε της γενικότερης περιουσίας που αποκτήθηκε από αυτό. Επομένως, έχει ιδιαίτερη αξία η εφαρμογή του άρθρου 269 παρ. 3, το οποίο όπως προαναφέρθηκε αποτέλεσε το «μήλον της έριδος» αναφορικά με το αν υφίσταται ή όχι αρμοδιότητα του Συμβουλίου για την άρση της κατάσχεσης ιδίως επί υποχρεωτικής δήμευσης.

Αξίζει, όμως, να ανατρέξουμε στην ιστορικότητα των ρυθμίσεων εκκινώντας από τον ν. 2331/1995 για την «πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες», όπως αυτός ίσχυε τροποποιημένος αλλεπάλληλα μέχρι την 4.8.2008, όπου προβλεπόταν μια σειρά ρυθμίσεων, που αφορούσαν την τύχη του περιουσιακού προϊόντος («βρώμικου χρήματος») του προερχόμενου από τις στον νόμο εκείνο αναφερόμενες ως προηγηθείσες εγκληματικές δραστηριότητες (όπως αυτές με την τεχνική έννοια του όρου περιγράφονταν) και εστίαζαν στην κατάσχεση και στην δήμευσή του. Τέτοια υποκείμενη σε δήμευση περιουσία ήταν εκείνη η οποία είτε προέκυπτε ως προϊόν της χρονικά προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας είτε είχε αποκτηθεί με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας είτε είχε χρησιμοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, για εγκληματική δραστηριότητα.¹⁶⁵ Ήδη μετά τον ν. 3691/2008 η αντίστοιχη ύλη καλυπτόταν από το άρθρο 46 του νόμου εκείνου, ενώ με τον ν. 4557/2018 καλυπτόταν όπως προαναφέρθηκε από το άρθρο 40.

Για τις προβλέψεις αυτού επαγόμαστε τα ακόλουθα:

Οι προβλέψεις του άρθρου 7 του ν. 4816/2021, που αντικαθιστά το άρθρο 40 του ν. 4557/2018.

Αναφορικά με την κατάσχεση προβλέπεται ότι : *«1. Τα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν προϊόν βασικού αδικήματος του άρθρου 4, ή των αδικημάτων του άρθρου 2, ή που έχουν αποκτηθεί αμέσως ή εμμέσως ως προϊόν τέτοιων αδικημάτων, ή τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί ή προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν προς τέλεση αυτών των αδικημάτων, κατάσχονται και, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση απόδοσής τους στον ιδιοκτήτη, σύμφωνα με*

---

¹⁶⁵ Δημήτρανα Γ. «Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων», ΠΧ ΝΗ', 943 επ.

την παρ. 2 του άρθρου 311 και το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 372 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (ΚΠΔ, ν. 4620/2019, Α' 96), δημεύονται υποχρεωτικά με την καταδικαστική απόφαση. Σε περίπτωση ανάμειξης του προϊόντος του αδικήματος με περιουσία που προέρχεται από νόμιμες πηγές, η κατάσχεση και η δήμευση επιβάλλονται μέχρι του ποσού της αξίας του προϊόντος αυτού. Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη και αν τα περιουσιακά στοιχεία ή μέσα ανήκουν σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει του βασικού αδικήματος ή των αδικημάτων του άρθρου 2 κατά τον χρόνο κτήσης τους. Η γνώση του τρίτου πρέπει να αιτιολογείται ειδικά στη δικαστική απόφαση. Όταν ο τρίτος είναι νομικό πρόσωπο, εξετάζεται αν υπήρχε η προβλεπόμενη γνώση σχετικά με την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων σε όποιον έχει εξουσία εκπροσώπησής του ή είναι εξουσιοδοτημένος για τη λήψη αποφάσεων ή για την άσκηση ελέγχου, στο πλαίσιο του νομικού προσώπου ή της επιχείρησης ή σε όποιον ασκεί εν τοις πράγμασι τα καθήκοντα αυτά. Η παρούσα ισχύει και σε περίπτωση απόπειρας των ανωτέρω αδικημάτων. Δήμευση δεν επιβάλλεται όταν το δικαστήριο, αυτεπαγγέλτως ή μετά από αίτημα διαδίκου ή τρίτου, κρίνει ότι αυτή είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση δυσανάλογη, όπως όταν υπάρχει κίνδυνος να αποστερήσει τον καταδικασθέντα ή τρίτο, ιδίως την οικογένειά τους, από πράγμα που εξυπηρετεί τον αναγκαίο βιοπορισμό τους ή να προκαλέσει σε αυτούς υπέρμετρη και ανεπανόρθωτη βλάβη. Στις περιπτώσεις του προηγούμενου εδαφίου, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει αναλόγως περιορισμένη δήμευση ή χρηματική ποινή, σύμφωνα με την παρ. 2.

2. Αν η περιουσία ή το προϊόν, σύμφωνα με την παρ. 1, δεν υπάρχει πλέον, δεν έχει βρεθεί ή δεν είναι δυνατόν να κατασχεθεί, κατάσχονται και δημεύονται με τους όρους της παρ. 1 περιουσιακά στοιχεία ίσης αξίας προς εκείνη της προαναφερθείσας περιουσίας ή του προϊόντος κατά τον χρόνο της καταδικαστικής απόφασης, όπως την προσδιορίζει το δικαστήριο (αναπληρωματική δήμευση). Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει και χρηματική ποινή μέχρι του ποσού της αξίας της περιουσίας ή του προϊόντος, αν κρίνει ότι δεν υπάρχουν πρόσθετα περιουσιακά στοιχεία προς δήμευση ή τα υπάρχοντα υπολείπονται της αξίας της περιουσίας ή του προϊόντος ή ανήκουν σε τρίτο στον οποίο δεν μπορεί να επιβληθεί δήμευση. Το πρώτο και δεύτερο εδάφιο δεν εφαρμόζονται όταν η περιουσία ή το προϊόν της παρ. 1 έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο δήμευσης, με βάση αμετάκλητη απόφαση η οποία εκδόθηκε σε άλλη δίκη. Τα εδάφια αυτά εφαρμόζονται όμως, αν η προηγηθείσα δήμευση ήταν αναπληρωματική δήμευση και τα δημευθέντα περιουσιακά στοιχεία δεν είχαν προέλθει από την αξιόποινη συμπεριφορά για την οποία είχε επιβληθεί η δήμευσή τους. Η δήμευση που επιβάλλεται με τους όρους της παρ. 1 και της παρούσας δεν θίγει προγενέστερα δικαιώματα που έχουν αποκτήσει καλόπιστοι τρίτοι ή ο ζημιωθείς από το βασικό αδίκημα ή από το αδίκημα νομιμοποίησης επί των δημευθέντων περιουσιακών στοιχείων. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να ασκηθούν σύμφωνα με τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

3. Δήμευση διατάσσεται και όταν δεν έχει ασκηθεί δίωξη λόγω θανάτου του υπαιτίου ή η δίωξη που είχε ασκηθεί έπαυσε οριστικά, ή κηρύχθηκε απαράδεκτη. Στις περιπτώσεις αυτές, η δήμευση διατάσσεται με βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου, ή με απόφαση του δικαστηρίου που παύει ή κηρύσσει απαράδεκτη την ποινική δίωξη και, αν δεν έχει ασκηθεί δίωξη, με βούλευμα του κατά τόπον αρμόδιου συμβουλίου πλημμελειοδικών. Το άρθρο 495 και η παρ. 3 του άρθρου 504 ΚΠΔ εφαρμόζονται αναλόγως και στην προκειμένη περίπτωση.

4. Η παρ. 2 του άρθρου 311 και το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 372 ΚΠΔ, εφαρμόζονται αναλόγως και αν έχει διαταχθεί δήμευση κατά της περιουσίας τρίτου, ο οποίος δεν συμμετείχε στη δίκη ούτε κλητεύθηκε σε αυτήν.

5. Σε κάθε περίπτωση δήμευσης, το δικαστήριο αποφασίζει αν αυτά που δημεύθηκαν επιβάλλεται να καταστραφούν, ή αν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το δημόσιο συμφέρον, για κοινωνικούς σκοπούς, ή για την ικανοποίηση του ζημιωθέντος από το βασικό αδίκημα ή το αδίκημα νομιμοποίησης. Στην τελευταία περίπτωση ο ζημιωθείς μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του επί του δημευθέντος αντικειμένου σύμφωνα με τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.».

Καταληκτικές σκέψεις- Συμπεράσματα

Η κατάσχεση ως μέτρο δικονομικού καταναγκασμού αλλά και ως γενική ανακριτική πράξη, αναμφισβήτητα διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην αναζήτηση και ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας, η οποία είναι ο θεμέλιος λίθος της Ποινικής Δίκης. Η αναζήτηση, όμως, αυτή δεν πρέπει σε κάθε περίπτωση να εγγίζει τα όρια της αυθαιρεσίας, ή της προτιμώρησης, θέτοντας εκποδών τις θεσμικές εγγυήσεις της δικονομίας που αποσκοπούν εν τέλει στη διασφάλιση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι στις περιπτώσεις των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, η επέμβαση της κρατικής κυριαρχίας στα δικαιώματα και τις έννομες σχέσεις των θιγόμενων είναι ιδιαίτερα δραστική. Οδηγός, επομένως, ώστε να αποφευχθεί αυτή η κατάσταση είναι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας με συνέπεια από τις δικαστικές αρχές και τους ανακριτικούς υπαλλήλους, ώστε να εξυπηρετούνται τόσο η εξακρίβωση της αλήθειας όσο και τα θεμελιώδη δικαιώματα κατηγορουμένου και τρίτου αμέτοχου- ιδιοκτήτη.

Με τις νέες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αναμφίβολα επιλύονται πολλά ζητήματα που στο παρελθόν δημιουργούσαν σοβαρή ανασφάλεια δικαίου και διέπονταν από μία άνευ λόγου αυστηρότητα. Παρόλα αυτά, παραμένει σίγουρα το πρόβλημα των αποσπασματικών και ελλειπτικών ρυθμίσεων για τον οποίο έγινε λόγος στην αρχή. Βασικά ζητήματα διαδικασίας, μένουν δίχως ρητή πρόβλεψη και συστηματοποίηση. Ευχής έργο θα ήταν σε μία μελλοντική τροποποίηση του Κώδικα να συστηματοποιηθούν και οργανωθούν περισσότερο οι σχετικές με την κατάσχεση διατάξεις προκειμένου να εφαρμόζονται ομαλά και χωρίς αυθαιρεσίες.

Βιβλιογραφία-Αρθρογραφία

Δαλακούρας Θ., «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2^η έκδοση, 2020.

Δημήτραινας Γ., «Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες-Οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων (από τον ν. 2331/95 στο ν. 3691/2008), ΠοινΧρ2008,σελ. 943 επ.

Ζαχαριάδης Α. «Παρατηρήσεις σε ΑΠ 1592/2007» Αρμ.2008, σ.458

Καργόπουλος Α., Ανακριτικές πράξεις επί ψηφιακών δεδομένων σε Δαλακούρα Θ. «Ηλεκτρονικό Έγκλημα», 2019, σ. 202

Καρράς Α., «Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 6η έκδοση 2019.

Κονταξής Α. «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας. Συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης, έκδ.δ' εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006 τόμος α

Κωνσταντινίδης Α., «Έρευνες και κατασχέσεις σε δικηγορικά γραφεία, ΠοινΧρ 1995, σ.865

Λίβος Ν., «Η δικονομική αξιολόγηση των τυχαίων ευρημάτων», ΠοινΧρ ΜΗ', σελ. 951 επ.

Μάνεσης Α., «Η συνταγματική προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εντύπων», στον τόμο: Συνταγματική Θεωρία και Πράξη, 1980», εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη

Μάνεσης Α. Ατομικές Ελευθερίες, 1981, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη

Μανωλεδάκης Ι., «Προσβολές κατά της πολιτειακής εξουσίας», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2^η έκδοση, 1994.

Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α., «Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία-Εφαρμογή», εκδόσεις Π.Ν Σάκκουλα, 2020.

Μ.Μαργαρίτης, «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και των Πρωτοκόλλων υπ' αριθμ. 1,6,7,13- Μία συνοπτική Ερμηνεία, 2019, σ.506

Μπουρόπουλος Α., 1957, Ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

Μυλωνόπουλος Χ., «Χωρεί έκδοση στις ΗΠΑ για νομιμοποίηση κρυπτονομισμάτων (bitcoin) προερχομένων από εγκληματική δραστηριότητα;», ΠοινΧΡ. 2018, σελ. 177)

Παπαδαμάκης Α., «Ποινική Δικονομία, Θεωρία-Πράξη-Νομολογία», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 9η έκδοση, 2021.

2014.

Πεπόνης Γ. «Κατάσχεση και δήμευση στην ποινική διαδικασία αντικειμένου ανήκοντος εις τρίτον και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ», ΠοινΧρ. ΝΖ', σελ. 760

Σατλάνη Χρ., Η προστασία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας - περιουσίας με βάση κυρίως τη νομολογία του ΕΔΔΑ, Αρμεν. 2007, σ. 1877

Συμεωνίδης Δ., «Κατασχέσεις στην ποινική διαδικασία και προστασία των ατομικών δικαιωμάτων-Από τον ΚΠΔ στο σύγχρονο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2010.

Τριανταφύλλου Α., «Η με δικαστική απόφαση απόδοση του κατασχεθέντος αντικειμένου στον ιδιοκτήμονα, όταν ο τελευταίος είναι τρίτο πρόσωπο, ΠοινΧρ ΝΒ', σελ. 752 επ.

Τριανταφύλλου Γ., «Η ρύθμιση και η λειτουργία των ερευνών κατά τον ΚΠΔ», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1993

Τσόλιας Γ., «Η κατάσχεση και η δήμευση αντικειμένων σε βάρος τρίτων προσώπων και η αντισυνταγματικότητα αυτών», ΠοινΔικ 2004, σελ. 1012 επ.

Φράγκος Κ., «Ποινικός Κώδικας (Ν.4619/2019 και Ν. 4637/2019)-Κατ' άρθρο Ερμηνεία και Νομολογία Αρείου Πάγου», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2020.

Χρυσόγονος Κ, Βλαχόπουλος Σπ., «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα», 4^η έκδοση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2017